

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

SILVIA·DINESCU

O·TINEREȚĂ·PIERDUTĂ

SCHIȚĂ DE ROMAN

„VIAȚA·ROMÂNEASCĂ“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

798994

SILVIA DINESCU

O TINEREŢE PIERDUTĂ

Ne souffle pas trop fort sous prétexte de les raviver sur les dernières illussons ; tu pourrais complètement les éteindre.

EMILE MARIETTE.

BUCUREŞTI
EDITURA „VIAŢA ROMÂNEASCĂ" S. A, LIBRĂRIA ALCALAY
Calea Victoriei, No. 37.

BCU Cluj-Napoca
RBCFG202000271

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

23 Martie 19

In liniştea desăvârşită a acestei dimineţi de primăvară, când mugurii pocnesc de seva lacomă ce caută sărutul luminii, când aburii ce plutesc pe coaste se topesc în văzduhul limpede, când bolnavii spitalului meu îşi destind pela ferestre membrele închircite sub cuvertură când pretutindeni unde îţi arunci ochii, în scoarţa fragedă a pământului, în aerul fluid al zărilor, palpită misterul vieţii neobosite şi eterne, în această dimineaţă de năvală a luminei, a dorinţelor, a nădejdilor, eu sunt abătut de o tristeţe isvorâtă din adâncul neclar al unor presimţiri, care mă copleşeşte.

Negura lucrurilor întâmplate aseară, frământarea mea de peste noapte, tumultul viSurilor absurde ce mi-au ameţit creerul, toate micşorează treptat, trepat tensiunea energiei, dându-mi această epuizare de acum ca o amorţire dulce a simţurilor.

Şi totul vine de acolo că prin viaţa mea trece o femee. De-abia am cunoscut-o.

Suntem atât de departe unul de altul, prin gheaţa raporturilor şi a convenienţelor şi totuşi misterioasele forţe ale sufletului meu vi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

brează prelung, se înalță ca un șuvoi de ape, se proectează în evantaliu pe orizontul nădejdilor deșteptate își sfâșie dantela iluziilor de ascuțișurile stâncilor din cale, geme, se strivesc de stăvilare până când ostenite de sterilul lor sbucium reiau pentru o clipă aparența de liniște și de resemnare în fața destinelor care le străjuesc porțile și le tempercază avântul.

A fost deajuns silueta delicată a unei femei, zâmbetul ei, muselina mânecei ce m'a atins când i-am sărutat mâna, pentru ca eu, anonimul medic de plasă, pierdut într'un colț obscur de țară să-mi pierd capul să-mi svâcnească tâmplele, să renunț la viața mea simplă și liniștită să-mi fie nesuferită profesia și toate gândurile să-mi fie absorbite de această Irena care, abătându-se pe la casa nelocuită de pe moșia rămasă de curând moștenire ei, mi-a cerut un sfat medical, a stat prietenos cu mine de vorbă și în chip neașteptat mi-a scris două scrisori, din rândurile cărora se înalță un parfum îmbătător, o melodie infinită, o perspectivă de înălțimi amețitoare și înfricoșate.

Imi dau seama că am pornit pe un drum pe care nu'l voi sfârși cu bine.

E prea limpede lucrul ăsta ca să mai mă îndoesc și totuși o forță ascunsă mă împinge înainte, iar eu nu mă pot opune, pentrucă e ceva care fatal trebue să se întâmple.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

A fost de-ajuns să o cunosc; restul se desfăşură dela sine într'un determinism automat.

Ce poate fi admiraţiunea profundă ce mi-a deşteptat-o, decât începutul iubirei?

Şi a iubi o fiinţă pe care o simţi în totul superioară tie, crescută în alt mediu, cu alte gusturi, cu alte obiceiuri, bogată, săturată de lux şi de petreceri, nu înseamnă a-ţi frânge gâtul, a-ţi sbură creerii sau în cea mai fericită împrejurare să rămâi strivit, ducând o viaţă insuportabilă pe care numai lăşitatea ta ţi-ar dărui-o?

Sunt aşa de evidente toate urmările astea şi totuşi de ce nu pot să mă sustrag lor din timp, de ce nu plec mâine aiurea fără să mai întorc capul înapoi?

Dar e cu neputinţă să mă opresc măcar o clipă la un asemenea pas.

Principiul vieţei e mai tare decât calculul nostru de fericire. In această admiraţiune a mea e viziunea îmbinărilor fericite pe care le urmăresc forţele din noi, e raţiunea încrucişărilor fecunde pe care le visează natura, e limanul întrezărit al contopirilor după care umblă de o veşnicie prin întuneric oarbe, nesimţitoare, tumultuoase, puterile distramate ale pământului.

Ce-i pasă naturei de durata noastră.

Raţiunea ei stă în creaţia formelor multi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ple și pentru a le obține sfărâmă milioane de tipare de lut, fără să-i abată pulsația ei violentă măcar cu un deget toate suferințele toate înfrângerile, toate dezastrele noastre.

Înlănțuirea nebună a brațelor pe care o visez, către care sunt atras îmi dau seama că mă va ucide.

Dar cine știe dacă rațiunea vieței nu stă în fiorul acela sublim de pierdere totală, în nebunia strângerilor în brațe, în tumultoasa zguduire a simțurilor pe care nu o dă nici o altă pasiune omului.

Dacă această culminanță de simțiri durează numai o clipă, dacă sărutul ei, înseamnă sărutul morței pentru mine, dacă ceeace urmează cere distrugerea ființei mele, fi-voi cu lașul care pentru un crâmpei de viață comună să renunț la comoara unei fericiri inimaginabile, la culmea încinsă de purpură, pe care milioane de rânduri de vieți ce s'au scuturat nu au putut-o cunoaște nici întrezări?

Cu toată claritatea de dezastrul ce m'așteaptă nu ezit o clipă. Înainte, doctore George! Mărturisește-ți că o iubești — că tot ceeace face: vorba, mișcările, grațiile ei, sunt prilejuri de admirație pentru tine și că îți este superioară în totul.

Născută cu o inteligență sclipitoare, ea n'are nevoie de judecată. Instinctele îi dau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mişcări repezi, sigure, vioaie, pentrucă au la spatele lor experienţa unor generaţii care au dus o viaţă complexă, tumultoasă, variată, pe când tu, umil descendent al unor părinţi a căror viaţă oglindeşte vremurile patriarhale fără nici o adăogire în cursul miilor de ani — tu, graţie numai judecăţei, poţi să te menţii la nivelul ei; totdeauna îţi trebue o clipă de gândire şi de zăbavă ca să răspunzi ceva, ca să găseşti atitudinea potrivită, mişcarea inteligentă, prezenţa de spirit necesară.

Acelaş deosebire e între tine şi ea, ca între judecată şi instinct. De-oparte dibuirea, mersul de-abuşelea, lumina palidă care arată drumul către experienţa viitoare, de cealaltă, experienţa concentrată în fineţea unor nervi care-i dau precizia mişcărilor, eleganţa conversaţiei, mândria rasei, nobleţea gesturilor.

Câtă deosebire!

Cu cât dovada inferiorităţei tale va fi mai evidentă cu atât admiraţia ta va fi mai mare. Iar această admiraţie va fi grăuntele de nebunie pe care îl va cuprinde pasiunea ta!

Am obosit scriind. Uneori nimicurile ce mi le însemnam din obişnuinţa de a avea jurnalul meu mă înspăimântau prin go-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lul banalităților notate. De data asta, lucrurile ce mi le însemnez au o gravitate deosebită, par dictate de o voce nouă ce n'am auzit-o niciodată și fermecat îmi plec urechea la ea.

Va fi ca prietenul meu drag, singurătatea care-mi va popula casa cu umbre, tăcerea care va vorbi cu mine, suferința care se va topi în lumina lămpei?

Dar să-mi transcriu scrisorile ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

București 10 Martie 19...

Doctore, e primăvară; am în casă sute de ghiocei. Ghemuită încă în colțul favorit al canapelei mele trasă lângă sobă, am luat mapa pe genuchi și-ți scriu. Îți scriu pentrucă e primăvară.

Când privesc un colț din natură în acest minunat anotimp al anului îmi pare că fiecare tulpină se apleacă spre o vecină a ei și-și șoptesc una alteia trezirea lor la viață.

Astfel și sufletul meu, după ani de lâncezire, simte nevoia desmorțirei și atunci m'am gândit la d-ta. Te întrebi desigur, de ce?

Pentrucă într'adevăr ce ar trebui să fii pentru mine? Un străin. Un străin cunoscut într'o oarecare banală împrejurare, o cunoștință din cele multe cărora le uiți și numele și înfățișarea. Nimic deosebit, nu?

Am stat aproape patru ore de vorbă în colțul mesei noastre și am vorbit de toate chestiile la ordinea zilei pe care așa de lesne le banalizăm și le pierdem importanță în conversațiile generale după un sfârșit de masă amestecându-le printre țigări, cafea și vin...

Aș fi uitat într'adevăr totul dacă atunci

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

când ne-am găsit față în față nu aș fi fost atât de dornică de activitate.

De aceia cuvintele de „scop în viață" sau „ideal" ce de multe ori le repetai contrazicându-mi blazarea mea, pentru prima oară m'au făcut atentă asupra înțelesului lor.

Și ele de câtăva vreme mă fac să visez, să sper, să clădesc planuri..

Îmi zic că trebue să fie frumos lucru a avea un scop în viață și a-l realiză în lumea aceasta care se agită, suferă și pe care o consideram până acum ca pe un spațiu pe care să-mi plimb indiferența și plictiseala.

Căci drept să mărturisesc, mai mult nu cugetam asupra ei.

Și într'o zi m'au adus în micul sat unde te-am cunoscut pe d-ta interesele moșiei mele, ca să-mi încolțească pentru prima oară în viață ideia că aș putea și eu întreprinde ceva.

Am pentru prima dată încredere în mine și vreau să nădăjduesc în isbândă.

Iată, doctore, la ce m'am gândit: la un kilometru de satul T. începe proprietatea mea. Deși o stăpânesc de câțiva ani, totuși nu cunosc pe ceice o lucrează și nici ei pe mine. Dacă aș veni în mijlocul lor, dacă prin tot felul de opere frumoase aș contribui cu ceva la ridicarea lor sufletească și materială? Nu e un scop frumos? E ușor?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

E greu? Mă sfătuești să încerc? Dar să știi că te iau asociat proectelor mele, având nevoie de sprijinul d-tale. Mă cunosc în de ajuns ca să știu că la prima-mi nemulțumire aș abandona totul la voia întâmplărei și m'aș întoarce la absurda-mi viață.

Deci, prietene, îți aștept răspunsul.

Fi-va el așa ca să-mi facă iluziile mai vii sau mi le voi cosi și pe acestea ca pe multe altele?

E primăvară acum și ce plăcut e prrimăvara să-ți asemeni viitorul cu orizontul albastru!

Irena W.

Ce simplu și precis îmi scrie ea, pe când eu i-am răspuns pe un ton de politețe insuportabilă: „Prea Stimată Doamnă, mișcat de atenția Domniei-Voastre, mă grăbesc etc., etc.", curbându-mi șira spinărei în fața ei ca un chelner în fața bacșișului aruncat pe masă.

Acelaș veșnic păcat al meu de-a găsi după orice acțiune inspirația fericită cum trebuia s'o săvîrșesc. Deaceea și merit ironia cu care mă întâmpină în a doua ei scrisoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

București 17 Martie 19. .

Doctore, scrisoarea d-tale m'a amuzat mult. Păcătuește însă într'o privință: nu e un răspuns la scrisoarea mea.

Ți-am scris glumind sau sentimentalizând. E nenorocita mea fire astfel, dar fondul scrisorei mele ca și al intențiunilor ce am e foarte serios și, vai!, ai luat tot sbuciumul meu de a proecta drept pretext de amuzare.

Dar merit înșelarea d-tale asupră-mi.

Cu drept cuvânt, nu ceri prietenia cuiva, când mai întâi tu însuți nu cauți să-i apari atât de sincer încât nici sub o cută a gândurilor să nu-i ascunzi o taină.

Și acum ca să mă cunoști vreau să-ți spun cine sunt și de unde viu. Ascultă deci micul, tristul și mohorâtul meu trecut.

Eu n'am avut copilărie; când eram de vârsta școalei toți cei din jurul meu erau oameni mari. Trăind la țară, prietene de sburdălnicie n'am avut. Expansivitatea niciodată nu mi-am cheltuit-o. Eram adolescentă când m'am dus întâi într'o școală. Dar în mediu străin firea mi-a devenit și mai tăcută. Citeam și ca oricine la șasespre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zece ani ceteam romane de amor. Am crezut atunci că singura preocupare de seamă pe lume nu poate fi decât: a iubi. Şi de atunci, dacă voiam să mă instruesc, era pentru a plăce celui pe care îl voi iubi, dacă studiam muzica mă gândeam la acelaş lucru şi tot astfel sârguinţa mea pasionată ce puneam în studiul meu avea un singur scop: pe acesta.

In fine mi-am început viaţa de domnişoară şi, bineînţeles, primul lucru la care m'am gândit a fost... să iubesc! Şi am iubit! Să'mi fan cuvânt! Meriţi tu o atât de deasă întrebuinţare! Am iubit de mai multe ori şi — ciudat — toate iubirile mele s'au asemănat. Intâi mă entuziasmam. De fiecare dată mi-am zis: „El este", acesta va fi alesul, el corespunde idealului meu, dar curând... aveam dezamăgiri şi atunci fatal urma desgustul sau indiferenţa — după împrejurări.

Nu fac nici o forţare pentru a spune acest lucru, căci nu mă costă nici mustrare nici regret. De ce niciunul din toţi cei care la câte un moment au însemnat ceva nu m'a putut face să-i păstrez iubirea? N'aş fi cerut nimic altceva dela viaţă...

Astfel defilară câţiva ani din viaţa mea şi, păşind din înşelare în înşelare, n'am avut timp să mă gândesc că se poate clădi un scop de viaţă pe altceva decât pe amor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Alte lucruri n'am visat. Nu cunoşteam satisfacţia muncei, nu cunoşteam preţul devotamentului, nimeni şi nici o împrejurare necerându-mi lucrul acesta, nici al faptei frumoase, nici al satisfacerei vanităţei, fiind lingusită fără a cere eu, nici dorinţa bogăţiei, având traiul din belşug. Cu un cuvânt îmi lipsea atât: iubirea şi căutam s'o capăt.

Era în toamna anului 19... şi odată cu frunzele galbene şi căzute s'a veştejit ultima-mi dragoste.

Fiecare dezamăgire îmi descoperea câte un fel de oameni: unul interesat, altul brutal, altul rău-crescut, căci e destul şi atât pentru oţilirea acestui sentiment când în fine un om pe care îl credeam demn, mai presus de oricine, se înfăţişă cu aşa totală lipsă de caracter, încât m'a desgustat definitiv de două lucruri dintr'odată: de oameni şi de iubire.

Făcusem proectul de a vagabonda departe cât mai singură, să-mi împrăştii nemulţumirile în tot locul şi să mă întorc aducând amintiri calme cu care să-mi populez singurătatea. Tocmai atunci s'a întâmplat să cunosc pe omul care mi-a fost bărbat.

I-am plăcut mult, m'a cerut de soţie, am acceptat deşi credeam că nu'l iubesc. Dar amăgită până acum, influenţată de părerile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rudelor că o fată de 22 de ani se cuvine să se mărite, am privit această căsătorie ca pe o afacere bună și atâta tot.

S'a întâmplat însă ca acest om să aibă o patimă pe care nu o cunoșteam încă: era gelos. Gelos până la cele mai nenorocite presupuneri. Și totuș l'am iubit cu cea mai dureroasă iubire căci detestam și adoram totodată pe acest om.

Dar într'o zi când m'a înjosit prea mult, am fugit. Abia atunci m'am putut desmetici.

Am plâns și am suferit cât nu aș fi putut crede că pot plânge și suferi.

Am plâns pentru sufletul meu distrus de dânsul, pe când ființa mea încă l'ar fi dorit.

Dar durerea cea adâncă, cea sufletească a primat și într'o zi, stând ca de obicei în scaunul meu favorit la fereastra dinspre grădină m'am întrebat: — Cum l'am putut iubi? Ce simțeam pentru dânsul? Cum îi erau îmbrățișările? Și am constatat că nu mai știam. Uitasem; eram scăpată. Am fost fericită ca într'o convalescență.

Mai târziu am convenit cu dânsul a ne da deplină libertate reciprocă, fără a da penibilul spectacol al intentării acțiunei de divorț, veșnic ridicol.

Această stare durează de mai mulți ani. Iată dece port un nume străin de al familiei mele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Viața mea de atunci? Am lâncezit. Am stat vara la băi, iarna prin străinătate, uneori pe la rude, câteodată la moșie, evitând sau căutând societatea, dar purtând peste tot plictiseala de care nu mă mai pot lepăda.

Am cântat ori am auzit muzică, am încercat să scriu și am văzut că n'am talent, am încercat să pictez și am râs de rezultatul muncei mele, am citit și orice am întreprins nimic nu m'a preocupat. Uitasem că trăesc, uitasem că trebue să trăesc.

Și azi vreau să-mi întrebuințez viața.

Cum? Ți-am spus în scrisoarea precedentă la care de data aceasta sper să am un răspuns.

Am vrut să-mi cunoști trecutul pentru a-ți da mai bine seama dacă sunt în de-ajuns pregătită pentru opera de devotament ce vreau să întreprind.

Când nu mai pot face nimic pentru mine sper să pot face mult pentru alții.

Irena W.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

10 Aprilie 19. .

Astăzi mi-am dat seama că o iubesc și că iubirea mea nu poate fi decât nenorocită.

Ar urma să fiu prea copil ca să-mi fac vre-o iluzie. Ca să vie ea din mijlocul unei societăți alese, unde roesc oameni eleganți, spălcuiți, cu situații înalte, trăind mai mult în străinătate — pentru a se devota aici la țară unor opere de binefacere, se vede cât de colo capriciul unei femei obosite de petrecere și de viață, care încearcă să se distreze după fantezia ei. Ce pot prețui pentru ea, decât una din jucăriile care i se oferă pentru a-i mări amuzarea în orele de plictiseală și desgust?

După felul cum am fost primit și concediat dela conacul moșiei, unde s'a instalat decâteva zile, nu'mi rămâne altă credință decât că voi fi un sclav al acestei femei, care cu atât mai mult mă va înebuni, cu cât nu întrezăresc nici măcar posibilitatea unei afecțiuni din partea ei. O văd atât de suverană pe viața și pe inima ei, încât nu-mi rămâne decât să-i cad la picioare într'o adorațiune mută. Însăși această paralizare totală a voinței și a mândriei mele dove-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

deşte în ochii ei inferioritatea mea şi ce poate avea pentru mine decât un sentiment de compătimire, pentru fluturele de jară care îşi arde aripile în para unei pasiuni lipsite de elementul esenţial al fericirii?

Deşi văd atât de clar perspectivele ce mi se deschid, totuşi mai pot să mă opresc? Asemenea unui flux de ape, mă las atras de necunoscut şi pentru această senzaţie de amorţeală dulce pe care mi-o dă înălţimea mirajului de o clipă, prefer să îndur prăbuşirea fatală a declinului pe care îl va pregăti decepţiunea zilelor de mâine.

Dar judecând mai rece, la ce m'aş plânge? Oare secretul evoluţiei nu stă în acest principiu de mişcare către limanuri necunoscute nouă, pe drumul cărora ne dăm sfârşitul cu convingerea că un nou val va înşnì de sub noi pentru a purta mai departe experienţa, gândurile şi năzuinţele noastre?

La fel şi eu, fără să apreciez cantitatea de fericire probabilă pe care aş atinge-o, îmi dau drumul năvalei de dorinţi ce clocotesc în mine, pierzându-mă în noianul de vieţi ce se sbat, se înalţă şi recad traversând spaţiile fără să aibă altă ţintă decât minciuna unui vis himeric care se multiplică într'o infinitate de forme ca să creieze realitatea unei lumi.

Astăzi am văzut-o pe Irena. In soarele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dimineții de primăvară, cum sta pe veranda conacului, deasupra căreia o perdea de ederă își resfira brațele pe ziduri în jos, mi s'a părut că oglindește în făptura ei fragedă întreaga frumusețe a șirului de munți albaștri, a pădurilor înmugurite, a florilor albe din grădină, a acrului limpede al dimineții plin de aromele câmpului. Uitând de amănuntele vieții ei, așa cum am privit-o stând în capătul de sus al scării, cu părul împletit pe spate, într'o rochie albă fără mâneci și decoltată într'atâta că se vedea forma sânului alb și plin, m'am stăpânit să nu-i cad la picioare și să-i cer ceeace și cea mai umilă gânganie aspiră dela raza caldă de soare — dreptul la partea de fericire ce o poate da viața...

Închid ochii și încerc senzația ce aș avea-o sărutând-o pe buze. Îmi închipui că ar fi ceva ucigător, la fel cu voluptatea mortală pe care o gustă numai mirii aleși de reginele albinelor în sborul lor nupțial.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

21 Aprilie 19. .

La 9 seara veni un om dela Irena cu o trăsură și-mi aduse totdeodată acest laconic bilet: „Vino imediat, am să-ți cer o consultație urgentă și... gratuită".

Nu știam ce să fie. Îl întrebai pe acel om dacă el nu bănuește pricina acestei chemări. Dar foarte precis îmi răspunse: — Parcă cucoana vorbește cu noi vreodată! Mie mi l'a dat feciorul, feciorului servitoarea și servitoarii madama. În fine nu mai stătui pe gânduri, sării în trăsură și plecai, așa cum picasem dela drum, căci tocmai atunci veniseam din plasa mea.

Pe drum mă gândeam la Irena. Ce putea să i se fi întâmplat? Ce neplăcere? Ce amărăciune? Nu știu cum, mi-am adus aminte de cuvintele servitorului: „Cucoana nu vorbește niciodată cu noi". Prinsesem un fel de ciudă pe ea. Fără să vrea poate, ea îngheață pe ceice se găsesc în fața ei. Am fost în sat mai zilele trecute cu dânsa. Spre surprinderea mea, întâlnind pe preot i-a zis: — Sărut mâna, părinte! Acesta, vădit impresionat, îi eși în cale și-i dădu mâna cu gestul mecanic preoțesc să o sărute. Dar ea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

i-o încleștă într'un gest extraordinar de comic încât rămase mâna bietului om o clipă țeapănă la o palmă mai jos de gura Irenei.

O judecam și o găseam rece și când suferă. Are un fel al ei de a-și istorisi durerile încât parcă obligă pe oricine să nu i le împărtășească. Ea niciodată nu-și dă gândurile și sufletul pe față și prin nimic nu dă de bănuit că ar dori și dânsa să fie mângâiată, alintată, iubită simplu, omenește. Și nici nu ar putea. Irena are voința rasei ei. Când altă consolare nu'și poate da, trăește din mândria că a putut suferi fără să se plângă.

In nenumărate rânduri bruscheța acestei aristocrate m'a umilit. De câte ori îmi permit vreun modest sfat, ea își adună atunci în ochi nu știu ce ironie crumtă și îmi răspunde scurt și brusc, uneori numai ridicând umerii disprețuitor fără nici o vorbă.

Sufeream cumplit căci îmi dădeam seamă că-i sunt sclav, deși credeam că n'o iubesc. Și iar mă gândeam: care să fie motivul chemărei mele? Poate un capriciu, să-și bată joc de liniștea mea. In cazul acesta îmi propusesem să-i spun curat că nu-i stă bine să mă ia drept o jucărie sau ca pe un inferior al ei pe socoteala căruia se poate glumi.

Astfel pornit pe o explicare, ajunsei. In-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tradins am notat gândurile mele de pe drum pentrucă simțirea mea a primit o confruntare atât de dureroasă că mă simt istovit.

Dar să-mi însemn totul. Când am ajuns în dreptul casei, mai toate odăile erau luminate. — Ar fi frumos să aibă musafiri, îmi zisei. Servitoarea care îmi deschise îmi spuse că doamna mă așteaptă singură. Deschisei ușa salonului și am rămas țeapăn locului. Niciodată n'o văzusem atât de frumoasă... Pe colțul canapelei, fumând, stetea răzimată de spetează; prin șuvițele de păr negru ce-i astupau urechile luceau cerceii, adică două briliante mari. Agale își ducea țigarea la gură și atunci, din rochia cu mâneci largi, îi eșeau brațele goale până la umeri. Steteam pironit când ea râzând îmi spuse:

— Dar ce Dumnezeu ai venit așa neprezentabil!

Subit mă desmeticii ca o deșteptare dintr'un vis și mă examinai: aveam o haină albastră, rămășită din armată, în picioare ghete largi prăfuite și cu vârfurile atinse de noroi, iar pulpele înfășurate în jambiere de postav. Nu știu cum, dusei mâna pe față și m'am simțit neras.

N'am zis nimic, mă apropiai de ea, îi sărutai mâna și mă așezai cât mai de oparte.

— Irena, începui eu, de ce m'ai chemat?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Vezi bine cum m'ai surprins și neliniștit. Intr'adevăr așa cum veniseм de pe drum am alergat aci, totuș pe tine te văd calmă. Spune-mi, s'a întâmplat ceva sau nu?

— Hai, vino și șezi lângă mine, ca să termin mai repede ce am de spus, zise Irena, altfel te amenint cu o introducere lungă.

Trăsei un scaun lângă dânsa și atunci ea începu:

— George, nu știu dacă ți-am spus sau nu, că eu am un bărbat.

— Irena, îi zisei, te implor, nu mă chinui, nu râde de mine, dacă sub masca veselici poți ascunde vre-o durere, spune-mi-o.

— Mă rog, cine ți-a pomenit de vre-o durere? Am spus că vreau să te consult și pentrucă ești nerăbdător să știi, iată: am primit o telegramă dela sanatoriul C. unde bărbatul meu se află suferind și zice că pe patul de moarte vrea să mă vadă — așa ceva. Te-am chemat să mă consult cu tine, dacă acest lucru merită atâta oboseală din parte-mi.

Am rămas înghețat.

Făcui o sforțare și o întrebai dacă va asculta sfatul meu.

Ea-mi răspunse că de obicei sfaturile se cer ca să nu fie urmate și adăogă:

— Dar dacă te întreb așa: e mai bine să mă duc sau să nu mă duc?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Am tresărit, căci acestor cuvinte isvorâte din cine știe ce calcul eu le-am dat alt înțeles — dar să-mi mărturisesc mie însumi îngânfarea mea de o clipă! Am crezut că asociază acestei întrebări un sentiment de iubire pentru mine. Dar am râs. Râsul acela al sufletului care își bate joc de entuziasmul nostru nejustificat de realitate, îmi opri speranța pe loc.

Oh! nu acest moment l'ar fi ales Irena pentru o destăinuire! Căzui pe gânduri și n'am răspuns nimic.

— Știi că taci de o jumătate de oră? îmi spuse Irena. E efectul oboselei sau al tragicei vești ce ți-am dat?

Tocmai atunci o servitoare aduse băuturi răcoritoare.

Le sorbirăm amândoi cu sete, parcă am fi căutat astâmpărul unei emoții neînțelese.

Deodată Irena mi se adresă pe un ton vesel:

— Ascultă, George, eu ce fac? Plec sau nu? Știi că la 4 dimineața am acceleratul. Dacă mă duc, înțeleg să plec imediat.

Îmi simțeam capul greu și totuș răspunsei:

— Irena, care ar fi imboldul pentru care te-ai duce?

— Imboldul? zise ea. Tu nu poți trăi până când nu pui temle sau nu găsești rațiu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mea suficientă a mișcărilor tale. Uite, mă duc ca să fac și eu ceva!

— Cum se poate? Tu nu ai nici un principiu după care te conduci?

— La drept cuvânt nici nu știu care e definiția principiului. Eu... n'am așa multă știință de carte!... Trăesc din instinct ca oricine și sufăr numai când nu reușesc ca totul să fie așa cum vreau eu.

— Atunci dă-mi voe să-ți spun că sunt totuș o sumă de acțiuni pe care „principiile tale" te-ar împiedica să le faci. Un exemplu? Fie.

— Ai putea să furi?

Irena se porni pe un râs nebunesc.

— Ei tocmai: am furat odată în viața mea... nu mă crede monstru, nu fur întotdauna și totuș am furat, am furat, repetă Irena într'un râs furios.

Cuvintele acestea m'au impresionat penibil și nu știam ce să cred.

Dar încântătoarea mea prietenă îmi istorisi furtul ei:

—Eram în pension la Paris. O prietenă a mea, bogată și îndrăcit de avară, tocmai primise din țară „200 de lei bani de cheltuială". Din tot ce i se trimetea nu cheltuia aproape nimic; avea deja patima să strângă bani. Îi avea încă asupra ei, nu-i depusese spre păstrare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Atunci intrai binișor în odaia ei, îi luai și eșii cu banii.

— Și ce-ai făcut cu ei, Irena?

— Oh! nu vre-o faptă caritabilă cum desigur că te aștepți ca să pot căpăta circumstanțe atenuante!...

Am comandat câteva cutii de bomboane și le-am împărțit. Spuneam că e o aniversare a mea! Ei i-am dăruit cea mai frumoasă cutie. Mi-a spus că niciodată vre un prezent nu i-a făcut atâta plăcere!... Mânca cu lăcomie și mi-a mărturisit că aceste bomboane au consolat-o de dispariția banilor.

— Și n'a fost nimeni bănuit? — întrebai.

— Ce importanță are? S'a cercetat pe ici pe colo și s'a hotărât că banii au fost pierduți.

Deodată Irena mă chestionă:

— George! E mai frumos din partea mea să mă duc?

E de datoria mea sau aș putea avea vreun regret în urmă? Iată întrebări formulate așa ca să-ți placă, adăogă surâzând.

Nu puteam vorbi. Mă simțeam amărât și nespus de nenorocit. Plecând capul amețit, mai mult bîiguind i-am răspuns:

— Datoria te obligă să te duci, Irena.

Ea n'a mai zis nimic și eși din odaie să se îmbrace pentru drum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acum când scriu îmi amintesc cât era de palidă și de tăcută...

— Să plec, George?, m'a mai întrebat odată, în fața trenului ce sosise în gară. I-am deschis ușa vagonului drept răspuns și am ajutat-o să se sue în tren.

Apoi luai drumul înapoi spre sat. Când am trecut prin dreptul casei ei, totul zăcea într'un întuneric de moarte.

Și atunci nu mai știui cum să-mi înlătur chinuitoarea întrebare:

— Dacă nu mai vine?

Un sentiment de milă față de bărbatul ei e deajuns să aducă împăcarea.

Și atunci nu înseamnă că am pierdut-o eu? Căci eu am trimes-o, eu i-am amintit de supreme datorii umanitare, eu am ajutat-o să ia o hotărâre pe care inclinațiunea ei către mine o respingea, întinzând pe ascuns brațele să se înlănțuie cu dorința mea ascunsă în fundul inimei, de a nu ne pierde de a trăi în peizajul luminos dela țară povestea unei iubiri nesfârșite.

— Să mă duc, George?

Întrebarea aceasta nu spune în deajuns că ea aștepta strigătul inimei mele?

— Nu! Nu te duce! pentrucă te iubesc, pentrucă nu vreau să mai știu de nimeni, pentrucă tremur la gândul de a te pierde, pentrucă voi suferi cumplit și orice clipă de absență înseamnă tortură istovitoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ce înșelare de sine! Sclav al unor principii de morală! Fapta mea, în loc de a părea înălțătoare, sublimă, pentrucă face abstracție de mine, acum mi se pare murdară, odioasă ca un atentat împotriva mea.

Ce educație nenorocită! Să ajungi să-i spui: — e de datoria ta să te duci lângă el — pentrucă trebue să ai milă de aproapele tău, ar adăoga un sfânt îmbibat de morala creștină

De unde aberația asta de a desconsidera propriile tale interese de viață, de dragul semenilor tăi și încă a ajunge până la jertfă?

Ce absurditate! Ce non sens! Să propovăduești jertfirea ta pentru alții, desconsiderând principiul de viață din tine pentru a-l aprecia în masse și pentru a fi conform cu instinctul de conservare a speciei care primează celui de conservare propriu...

Oh! Nietzsche! tocmai acum înțeleg revolta ta împotriva acestui sentiment de milă, care formează reazimul moralei creștine și care dă întâietate forțelor oarbe ce mișcă masele să curgă în plenitudinea lor nesocotind minunea ce o poate săvârși un singur om de a se ridica prin inteligența și prin simțirea lui de-asupra celorlalți și a valora astfel mai mult decât puzderia generațiilor ce repetă aceiaș viață de mii de ani.

Când un singur om rezumă o omenire, de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce să prețuiască numărul mai mult decât calitatea individului?

De ce să constitue un succes al omenirei cantitatea ei de energie brută, în locul creației fericite a acelora care înseamnă o formă nouă în univers, o culminanță în sbaterea forțelor, o mândrie pentru pământul care în sbuciumul lui de veacuri caută conștiința senină a existenței lui?

Ce-i poate da Irena bărbatului ei suferind? Nădejdea de viață, fiindu-i milă de el. — După ce se va însănătoși, același sentiment îi va dicta să-l urmeze, să suporte înainte calvarul căsniciei și să renunțe la visul de iubire pe care 'l înfiripa la fel cu mine în mijlocul acestei frumuseți sălbatece a naturei de aici.

Două vieți strivite în două părți, reduse la mizeria comună de lipsa lor de sens, de zădărnicia duratei lor, de povara nesuferită a existenței lor, când puteau să fie fericite laolaltă, să se descătușeze de preocupările comune ale zilelor, să scuture sgura pe de simțurile materializate și prin adorațiunea lor să se contopească la fel ca două raze ce traversează același întuneric.

Acum e de prisos totul. Și să se întoarcă timpul, n'aș putea lucra decât tot așa, pentrucă n'am o voință care în virtutea unei idei să se descarce în așa fel ca să sfarme

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

structura nenorocită a fiinţei mele şi să-mi creeze un alt mod de a fi

De ce nu pot să fiu un om zdravăn care îşi ia din vraful vremurilor partea lui de fericire, fără nici o ezitare, în mod simplu, ca un drept sfânt al lui? Şi în loc de a cerşi o privire din ochii ei smerit şi fricos, să-mi pot impune mândria oferindu-i iubirea ca un dar preţios de care să se simtă măgulită?

Cât de departe-i de mine omul pe care'l visez! Oricâtă revoltă ar clocoti în sufletul meu, e zadarnic.

Eu voi rămâne acelaş timid provincial, rămas în extaz în faţa unei frumoase bogătaşe care poate să facă din el orice şi să se distreze cu dânsul oricum va voi.

Vai! cum simt în mine pe iobagul de pe timpuri care sta umil, cu capul descoperit, la uşa stăpânilor lui suverani, pentru a-i îngădui şi lui să trăiască!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Bucureşti 4 Mai 19. .

George, am sosit la timp. Ai făcut bine să stărueşti în a mă hotărî. Sau... cine ştie?! Poate pentrucă am venit. In fine noi oamenii suntem încurcaţi într'un labirint de împrejurări şi nu mai ştim ce determinăm noi.

Sunt tristă şi extrem de obosită şi totuş resimt un mare bine că te am pe tine, prieten, un suflet către care să-mi îndrept gândurile acum. Căci dacă mă ostenesc în clipa aceasta a împărtăşi cuiva amărăciunea durerei mele eşti numai tu, George, din întreaga lume!...

Cât am vrut eu să mă bucur de viaţă, să fiu fericită şi cât am crezut că nu-mi lipseşte nimic pentru a ajunge acolo...

Şi ce infam s'a purtat viaţa cu mine de mă-a făcut să mă cred o jucărie cu suflet!.

Azi a fost o zi covârşitoare, o zi în care trasă de sforile destinelor am avut un rol tragic de jucat.

Iată: Medicul sanatoriului prevenit de sosirea mea m'a pus la curent cu cele întâmplate. în urma unui duel pe viaţă şi pe moarte, bărbatul meu a fost împuşcat în cap unde i-a rămas glontele. Trebuind să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

i-l extragă şi el aflând că această operaţie nu cerea absolută urgenţă a rugat să mi se telegrafieze mie întâi, pentru a mă găsi lângă dânsul în acele momente.

Astfel se prezenta situaţia când am sosit. După ce i s'a vorbit de prezenţa mea, i s'a pus în vedere să fie calm, căci o emoţie violentă i-ar fi periclitat viaţa. A făgăduit să fie liniştit.

Atunci am intrat. De cum m'a zărit, a sărit nebun şi a implorat pe medici să ne lase singuri.

Abia se închise uşa în urma lor, că el, recăzând pe perne, îmi cuprinse mâinile, le sărută, apoi deodată aţinti spre mine o privire lungă, rătăcită, fioroasă şi murmură:

— Jură-mi că nu m'ai înşelat niciodată!

— Iţi jur, i-am răspuns tremurând de groază şi, cum el fixa icoana dela pat, o atinsei cu mâna dreaptă repetându-i:

— Jur!...

Ah! ce clipă lungă, istovitoare! A fost un moment atât de straniu, că, dacă nu acesta era adevărul, forţată să jur, înebuneam pe loc...

M'a mai privit odată în ochi şi apoi ca un copil şi-a înclinat capul pe pernă, n'a mai cunoscut pe nimeni şi a început agonia.

După câteva ore ...a murit,

Acum nu mai plâng. Dar am plâns, am

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

plâns asupra mea! Vai cu ce amintiri nenorocite am înconjurat pe acest muribund! Îl vedeam că moare şi nu m'am înduioşat. L'aş fi cerut morţei să'l lase numai ca să-mi repete, să-mi spue, de ce mi-a călcat în picioare inima şi mândria, de ce mi-a veştejit sufletul şi l'a lăsat fără vlagă, de ce mi-a biciuit sub cele mai meschine insulte respectul de mine?

Şi am stat aşa, cu capul ascuns în mâini şi nu vedeam nimic şi pe nimeni. Trăiam cu suferinţa mea. Uneori paşi discreţi se auzeau în jurul meu, dar nimeni nu îndrăznea să mă turbure.

Oh! dacă ar fi putut cineva să vadă „în mine!"

O soră de caritate mă atinse uşor pe umeri, întrebându-mă dacă vreau să primesc pe directorul sanatoriului care doreşte te să-mi vorbească.

Ridicai ochii la dânsa. Îşi ştergea pe furiş lacrămile uitându-se la mine. Devenisem văduvă! Însuşi cuvântul acesta are în sunetul lui ceva din senzaţia morţei.

Oricât de enigmatică ar fi părut drama desfăşurată între bărbatul meu şi mine, totuş fiecare se arăta sincer impresionat de acest jalnic desnodământ.

Durerea impune respect, oricine ar fi cel ce suferă şi oricare i-ar fi pricina.

Şi totuş! Dacă o ştiinţă nouă ne va face să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

descoperim gândurile semenilor noştri, care ar mai fi raporturile dintre oameni?!

Directorul sanatoriului încercă să mă sustragă din acest mediu, rugându-mă să primesc a fi condusă de el până la locuinţa mea. Ajunsă acasă, mi-a dat o scrisoare încredinţată lui pentru mine şi după ce i-am promis că a doua zi va avea rezultatul meu asupra înhumării, m'a lăsat singură.

Am rupt plicul şi cetii cele ce urmează:

„Irena mea, sunt trei ani decând nu ţi-am „scris aşa precum mă oprea porunca ta şi „azi rup această constrângere, pentrucă da„că tu vei ceti această scrisoare înseamnă „că eu am murit.

„Irena, mă linişteşte ideia că mâine mă „duc să mor. Din ziua în care te-am pierdut „mi-e silă să mai trăesc, căci ce mă putea „erta de răul cel mare ce l'am făcut în viaţă „când, neştiind cum să mă port, ne-am pier„dut amândoi?!

„Dar, ca să nu fii nevoită a da crezare „tuturor colportărilor, iată adevărul fapte„lor ce-au urmat: Eram în sala pendinte de „camera avocaţilor când adversarul meu de „mâine, un prost desăvârşit cu pretenţia de „a fi de spirit ca toţi proştii, se adresă „colegilor spunând: — Am aflat ceva de „senzaţie! — In ce materie? întrebă un altul „din grupul lor. — In materie sentimentală,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„răspunse primul, şi anume am auzit că „misterioasa Doamnă W. şi-a găsit un paj „încântător cu care s'a închis în donjonul „unei moşii.

„Atunci intrai. L'am pălmuit şi restul a „urmat ca în toate împrejurările similare.

„Iţi alătur două scrisori, Irena; una con„ţine testamentul meu material şi te rog a-l „accepta în totul. Celalt plic te rog să'l des„chizi peste zece luni dela moartea mea „aşa cum menţionez pe el.

„In acea scrisoare am explicat pe cât „am putut conduita mea deplorabilă din „căsnicia noastră.

„Iţi cad în genuchi şi strig: iartă-mă, „vezi-mă cum şed cu braţele întinse către „tine şi te rog adânc: Iartă-mă şi plânge„mă puţin!

„Mă simt obosit... Oh! de-ai fi tu lângă „mine să-mi închizi ochii...

„Irena, într'o zi, când vei vrea... să iei „corpul meu la tine!... Wladimir.

„Ca un ecou am răspuns acestei dorinţi:

— Da... poate... într'o zi când voi înţelege ce înseamnă „a erta"!...

Şi pentru a termina toată această serie de întâmplări neprevăzute am comunicat sanatoriului că decid înhumarea în cavoul familiei lui pentru mâine.

Ah! de s'ar isprăvi acest sdruncin moral

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care mă epuizează... Ce greu e să dai vieței un efort și o grije!

Ce dureros e acest sbucium care mă leagă de trecut fără voia mea și mă face să plâng!

Mă simt rău, mă simt bolnavă.

Și totuși în halucinațiile acestor ore, un singur gând mă liniștește, mă mângâe, mă îmbrățișează și mai mă face să zâmbesc existenței mele: — acela de a mă întoarce la aceiaș viață calmă trăită lângă tine, bun prieten!...

Nu-mi răspunde. Imediat ce voi sfârși totul, viu. Mă aștepți puțin? Mă dorești puțin? Irena.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

25 Mai 19. .

Ce moment de laşitate am avut azi când mi s'a adus scrisoarea ei! Putea să conţie atât de variate ştiri! Nu îndrăsneam s'o desfac şi s'o citesc. Dacă mi-ar fi adus vestea unei despărţiri pentru totdeauna?

Mă întreabă Irena dacă o doresc şi o aştept?

Dar spun şi strig ceeace am înţeles din ziua în care a păşit aci întâi, că viaţa mea va fi sfârşită în ceasul când n'aş mai avea singurul lucru ce mi-e îngăduit să sper: aceia de a trăi cât mai mult lângă ea. Cât? Ce durată va mai avea acest timp? Şi acum, când este liberă, cum îşi va trăi viaţa? Imi mai rămâne mie un rol cât de mic?

Dar aş fi în stare să-i spun: — Şi dacă n'ai nevoe de prezenţa mea ca să fii fericită, tot lasă-mă să te văd, şi dacă nu simţi nimic pentru mine, totuş îngădue-mă în preajma ta!

Astfel cerşesc în faţa acestei femei!

Cu câtă putere m'a subjugat şi totuş ce conduită indescifrabilă are cu mine! Mă gândesc raporturile dintre noi, aşa cum sunt astăzi, cât vor mai dura?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Irena a vrut să dăm legăturei noastre aparența unei prietenii desăvârșite.

Într'o zi mi-a spus: — De azi înainte ne vom zice pe nume și vom renunța la rece formulă de politețe „d-ta" pe care mintea mea n'o mai acceptă

Pușî astfel pe un picior de camaraderie ne permiteam și gesturi de intimitate. De câte ori Irena îmi lua dintre buze țigara mea aprinsă și continua ca s'o fumeze și de câteori în plimbările noastre pe alei nu mi-a prins mâna în degetele ei, mergând tăcuți alături...

Dar... atât! — Ceeace a dat Irena trecutului ei nu-mi va dă mie și, poate, niciodată nimănui.

Iată scrisoarea ei! A plâns mai mult decât spune și desigur că l'a plâns și pe „el" așa cum a rugat-o:

De câteori am făcut tot felul de presupuneri asupra vieții conjugale a Irenei! Era oare gelos pe dânsa bărbatul ei fără nici un motiv? Se poate, îmi zic: Irena este în orice moment și în orice împrejurare femeia, acea femee despre care — nu-mi aduc aminte cine spune — că un bărbat este gelos pe dânsa numai pentrucă trăește și respiră:

Să presupun totuș că Irena se mărită dela 18 ani cu un om foarte tânăr și cu multe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

însușiri bune, sănătos, lipsit de vicii și care s'o adore. Ce-ar fi ieșit de aci? Irena n'ar fi femeia de azi, ci o veselă și cumsecade soție satisfăcută de viața ce trăește.

Irena are dreptate când spune că împrejurările ne croesc viața. Sămă iau pe mine. Cu ce împăcare venisem în acest sat, să-mi fac stagiul, să profit de timpul liber pentru a mai ceti așteptând concursul, apoi un post de medic la oraș... Cu alte cuvinte credeam că tot viitorul îl cunosc mai dinainte.

Și-apoi, o împrejurare, o simplă și singură împrejurare: am cunoscut-o pe Irena. Și de atunci? Un vălmășag de gânduri obsedante, o sclavie, o înlănțuire puternică de ființa ei și totuș ce dezorientare! Cum trăesc? Ca s'o văd, iar acum, când îmi lipsește, ca s'o aștept.

Oh! de ar veni! De ar veni să-mi liniștesc ochii și sufletul dornic de ea! Alerg nebun la oficiu, la gară, la moșie, să aflu o urmă, o știre despre venirea ei. Ce pătimaș o iubesc! Și totuș în fața ei nu îndrăznesc a scoate un gemăt de durere.

Frica de a o pierde mă face supus, cum se domesticește un animal rebel în fața îmblânzitorului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

4 Iunie 19 . .

Sunt, cel puțin, liniștit. S'a reîntors.

De cum primii telegrama ei prin care îmi anunța sosirea m'am gândit mereu cu ce cuvinte s'o întâmpin astăzi și dacă voi vedea-o îmbrăcată în doliu.

A apărut pe peron calmă cum a plecat.

Purta un costum negru de o croială englezească și pe gulerul mult deschis al hainei avea prinsă o camelie albă. Era atâta distincțiune în înfățișarea ei, încât, zăpăcit, uitasem să mă adresez și s'o salut. In fine, vroii să fac aluzie la evenimentul întâmplat, dar ea cu o singură mișcare îmi indică nepotrivirea momentului pentru astfel de vorbe și supraveghe în persoană coborârea bagajelor. Odată terminate aceste ocupații mă invită s'o însoțesc.

Felul cum a fost întâmpinată de oamenii ei, cu un respect într'adevăr natural iar nu prefăcut, indiscreția intendentei care a întrebat: — Cum s'a distrat Doamna?, pe care a potolit-o cu următorul răspuns: — Să se servească masa, — pare că complecta impresiunea de distanță ce o simțisem între mine și dânsa de cum am revăzut-o.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In timpul mesei și în orele până la plecarea mea atât de bine m'a antrenat expunându-mi planurile ei de noi instalațiuni, vorbindu-mi despre comenzile de arbori pentru înființarea unor pepiniere, repetându-mi discuțiunea cu un inginer ce va veni să-și dea avizul la fața locului, dacă se poate capta apa isvorului și aduce până la locuința ei, arătându-mi manualele ce și-a cumpărat privitoare la horticultură din care vrea să facă „preocuparea ei de predilecție", toate acestea mi le-a expus atât de natural de cu rost și fără pauze mari în conversația noastră, încât durerea mea făcuse loc unei admirațiuni pentru dânsa.

Că nu mă iubește! Ce dovadă! Dar atât calm atâta putere de stăpânire, atâta îndemânare de poză, mă lăsa consternat.

Suferința mea era amorțită ca după un toxic tare. Nu mai puteam s'o judec„

Totuș când să plec, în continuare la cele ce discutasem i-am spus:

— Dar, Irena, toate acestea vor costa enorm!

— Tocmai de aceia nu m'am gândit nici eu la atât de multe până acum; dar azi sunt mult mai bogată decât înainte.

Nu știu de ce n'am tăcut. Poate că nevoia de a spune cuvintele acestea a fost mai tare decât hotărârea mea:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu tu ar trebui să posezi această avere, ci rudele aceluia ce ți-a lăsat-o. Nu vezi că ar fi totodată și ceva logic și ceva frumos din parte-ți?

Irena râse cu râsul ei cel tăios și replică:

— Ce copilării vorbești! Dar ar fi să rădă lumea de mine! Știi cum ar fi gestul meu? Un gest demodat. Banii! Știi când încep banii să fie ceva frumos și bun? Atunci când sunt mulți. Acum, noapte bună.

Îmi întinse mâinile să le sărut și mă întrebă:

— Când ne vedem?

Fără ca să fi precugetat i-am spus dintr'odată:

— Voi lipsi cred o săptămână. Un prieten al meu, doctor în orașul C., mă chiamă pentru un consult medical. Apoi vreau să mă reped s'o văd pe mama.

— A! există o mamă? spuse Irena pe un ton de copil naiv.

Nu i-am răspuns. I-am sărutat mâna și fără nici o vorbă am plecat.

Poate a fost o inspirație. Mă duc într'adevăr până la C. și voi consulta pentru mine pe doctorul Traian. Sunt demoralizat și într'o stare de sleire fizică.

Fără nici un înconjur îi voi spune totul.

Reacțiunea mândriei mele de om învins e așa de slabă încât el va vedea clar până

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

unde poate să ajungă cu anihilarea principiului vieței o pasiune care cere totul sau nimic pe lumea asta și care mineză organismul pentru a-l spulbera ca pe o spumă ușoară sau pentru a-l asvârli pe culmile simțirilor ce nu se pot împărtăși nimănui, nici chiar ție însuți, căci, în durata lor, ești o ființă stranie dincolo de marginele comune ale existenței tale minuscule și iluzorii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

11 Iunie 19 . .

In loc de a înşira tot neprevăzutul ce mi s'a întâmplat îmi vine pe buze un murmur de cuvinte fără şir.

— Cum? Am trecut eu prin orele de azi? Umblu, vorbesc cu oamenii, tresar şi uneori nu mai mă cred în toate minţile.

In fine să încerc a reconstitui faptele.

La C. unde am plecat a doua zi de dimineaţă găsii pe Traian la spital în momentul când îşi termina serviciul.

Aparenţa mea deprimată prea vorbitoare pentru un cunoscător al oamenilor ca dânsul l'a făcut să mă întrebe imediat ce ne găsirăm între patru ochi:

— Ce e cu tine, George? Prevăd că ţi s'a întâmplat ceva grav.

Nu i-am răspuns imediat, ci abia după ce ne găsirăm în apartamentul lui în deplină linişte şi neturburaţi de nimeni.

I-am deschis inima în cel mai desăvârşit mod, i-am expus şi analizat toate fazele nenorocitei mele pasiuni, iar el m'a ascultat cu acciaş tăcere atentă cu care luăm seama noi medicii la tot ce ne spun clienţii despre mersul boalei lor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După aceia Traian îmi răspunse:

— Tu, dragul meu, nu ești decât un autosugestionat

Știu; ce-i folosește bolnavului să-i spui numele boalei lui! El vrea vindecarea, leacul.

Voi încerca să ți-l dau. Ai venit cam târziu la mine. Luată mai din pripă nenorocirea ce a dat peste tine era mai ușor de înfrânt. Aș putea aci să-ți fac morală, să te fac să înțelegi cât de ușuratec ai procedat dela început și în ce aventură periculoasă te-ai avântat singur. Dar nu e vreme de așa ceva. De aceia iată remediul în două cuvinte: tu trebue să ai pe acea femee.

Zâmbii dureros ca în fața unui lucru bine hotărât că e imposibil.

— Și de ce nu? stărui Traian. De ce ți-ai vârât singur în cap, că e regină, monstru, orice afară de femee?!

Fă-i curte, dragul meu, intereseaz'o, pozează, amenință-o, e treaba ta. Și ce revelație pentru tine când într'o zi vei avea-o!

Ce desmeticire frumoasă! Ce râs natural și vioi te va cuprinde când vei fi forțat de realitate să-ți zici:

— Deci și idolul meu e o femee ca toate femeile?...

Cum probabil el ceti pe fața mea durerea ce-mi stârnea această persiflare, adăogă:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dragul meu, nu te supăra. Ai vrut o soluție? Iat-o. E singura și suverană. De ce visezi o idilă tragică? Raționează, George, și atunci imediat vei vedea că ceea ce-ți spun eu e logic.

Și cu firea lui glumeață încheie astfel:

— George, ce Dumnezeu! ești doctor! E o rușine să te pricepi așa puțin la „umanități" ...

L'am judecat rău pe Traian, superficial și neatent la suferința mea.

Despărțirea noastră a fost rece ca niciodată. Se așternuse între noi durerea mea nepotolită, înfruntată de disprețul lui pentru slăbiciunea mea.

Ca să mai fac ceva cu care să-mi amân întoarcerea, seara am luat trenul și am plecat în satul meu natal, la casa părintească.

Atât am fost de incapabil de a-mi stăpâni jalea încât biata mea mamă, crezând că sufăr de singurătatea mea, îmi spuse pe acel ton plin de oftaturi al sătenilor noștri:

— Of! maică! să fi luat tu pe Ilenuța a părintelui că era fată bună și învățată...

Iar în mine a hohotit râsul acela batjocoritor, intolerabil al Irenei...

Seara am plecat; peste trei zile m'am înapoiat și i-am scris Irenei să sunt bolnav, cumva și eram.

Am zăcut într'o stare de aiureală ca în

BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ CLUJ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

agonie. Ce gânduri mi se frământau în creer? La ce-am isbutit? La ce hotărâre am ajuns? La nici una. Când mi-a fost prea dor s'o văd, m'am îmbrăcat și m'am dus la ea.

Era așa frumos acolo! Vase încărcate cu flori mirositoare de câmp, buchete mari de irișI și trandafiri. Eram ca într'o minunată grădină; florile predominau restul interiorului, o grădină amețitor de îmbălsămată și unde dintr'odată am simțit mai puternic haosul meu sufletesc.

Abia câteva luni de când o cunosc. Unde am să ajung?

Imi venise dintr'odată o putere mare de renunțare la tot ceeace constituia și chinul și fericirea mea. Simțeam o mare osteneală de a mai lupta zadarnic. Simțeam nevoia de a-i spune că plec pentru totdeauna, dar nu mai aveam un pic de voință. Contra mea nu mai puteam lupta, era, cum spunea Traian, prea târziu!

Mă îndreptai către o canapea perdută într'un colț al odăei pe care stetea ea.

— Ce faci, Irena? Ce citești și visezi acolo?

După ce-mi spuse că o bucură însănătoșirea și prezența mea, îmi răspunse:

— De citit isprăvisem, dar nu visam, ci comentam niște aberații dintr'o scrisoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O scrisoare? A cui? o întrebai grăbit. Imi fu frică să nu-i fi scris fără voia mea Traian.

Dar ea-mi răspunse:

— E ultima scrisoare a lui Wladimir... aceia pe care trebuia s'o deschid peste zece luni...

Azi cum mi-am adus aminte de dânsa — o cetii. N'aveam ce face. Eri am răcit la călărie; m'a plouat vre-o oră, aşa că azi nu voiam să ies din casă.

— Bine, Irena, rugămintea unui mort, asta e pentru tine o distracţie, o lectură la fel cu un articol de ziar?

Irena îmi puse mâna la gură şi-mi spuse pe un ton plictisit.

— Te rog nu mai începe cu predicele. Eu cunosc oamenii. Ştiam mai dinainte lucrurile fără sens ce vor fi scrise aci. Şi la urma urmei eu aşa's făcută, nu pot exagera importanţa lucrurilor. Dacă în capul tău orice ia proporţii uriaşe, nu sunt eu de vină.

Apoi adăogă pe un ton drăgălaş şi copilăresc:

— Uite citeşte şi vezi dacă n'am dreptate.

Ispita m'a învins, căci redeveneam iarăş însetatul după cunoaşterea firei Irenei şi bănuiam că în acea scrisoare va fi vorba de dânsa.

Am cetit-o, iar acum o transcriu aci, pen-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trucă, mai târziu, de va fi să recitesc aceste note, vreau să-mi pot explica desfășurarea dialogului ce-a urmat între noi.

Iat-o:

Acum, în fața morței îmi asum toată vina și simt nevoia de a o așterne pe hârtie, recapitulând fapte din viața noastră conjugală.

Voi pune toată conduita mea detestabilă față în față cu purtarea ta mai presus de vreo greșeală cel puțin din punct de vedere al cinstei.

La urmă, voi încerca să trag câteva concluzii și cu multă umilință am să te rog să mă asculți până la sfârșit când vei vedea scopul pentru care îți las această scrisoare.

Eu am intrat în viața conjugală cu idei preconcepute. Trăiesem într'un mediu în care excepțiunile displăceau și unde, pentru a nu strica nota obișnuită, nu ne dădeam osteneala să constatăm că nu's numai femei perverse pe lume.

De aceia față de orice femee oricât de candidă i-ar fi fost înfățișarea noi ne păstram același aer de cunoscător ce nu se înșeală pentrucă știe că toate femeile, când li se prezintă prilejul, cad. Când te-am cunoscut pe tine nu eram decât unul din acești mulți.

Apariția ta a fost evocarea chipului ma-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mei și surorei mele a căror icoană îmi stă în minte, într'o cadră de raze pure.

Pe când mă simțeam atras de ființa ta, parecă niciodată nu mi-am șoptit: — „Cât o iubesc!", ci mai degrabă murmuram: — „Cât aș vroi-o de soție!". Era un fel de a idealiza mai mult simțământul meu.

Căsătoria noastră, făcută cu aprobarea tuturor taberilor, plăcu la toată lumea, căci „atunci" eram frumos potriviți amândoi. Dar traiul nostru încă dela început nu promitea să fie asemănător debutului.

Am început să frecventăm lumea. Vai! în lume, cum semănai cu toate, dar întrecându-le... parcă... erai una din ele, dar în perfecționare.

Felul tău inteligent și spiritual când vorbeai, subtilitatea ta de gândire de a găsi ideea cea mai frumoasă într'o carte și a o expune când în vre-un cerc se discută, precum și prefacerea ta în femee amatoare de ultimele noutăți de cancanuri când te aflai în societatea doamnelor și când reușeai să le semeni atât de bine că te confundam cu ele, — aceasta a fost pierderea mea.

Într'o zi te închipuiam tocmai așa cum le vedeam pe toate: falșe și necinstite.

Nu mă mulțumesc numai cu umilința mărturisirei acestor gânduri. Vreau să-mi amintesc de nefasta influență asupra purtărei mele față de tine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Eram căsătoriți de vre-o lună, două, când într'o zi vine la tine o femeie. Vă găsesc vorbind și tu îmi spui că ea a fost la voi în serviciu pe când tu erai mică și că acum ai întâlnit-o la d-na B. ca menajeră. Cu inima ta simțitoare, ți-a făcut plăcere să vorbești cu ea și s'o ajuți.

Am tăcut. Dar am poruncit slugilor în ascuns s'o dea afară când se va mai prezenta.

Tu, aflând despre acest lucru, m'ai întrebat dacă e adevărat

N'am protestat, ba încă am adăogat că „mie nu-mi place" astfel de mutre suspecte care într'o zi se apucă să facă propuneri.

Mi-ai strigat: — Mișel... mișel...!

Mă închin, Irena, meritam cuvântul. Azi recunosc. Era o mișelie ce spuneam.

Irena, tu mă iubeai atunci! De ce n'ai căutat prin blândețe să mă vindeci de nebunia mea?

Mi-aduc aminte de altă întâmplare, la un bal ce îl dădusem noi.

Eram foarte abătut pentrucă tu făceai mereu valsul cu același dansator. Erai atât de veselă încât nici nu-mi vedeai starea mea de tristețe.

Cu fața luminoasă și îmbujorată, te duci la bufet și ceri șampanie.

— Mi-e sete, zici și mă inviți să beau și eu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar te refuz. Pe când sorbeai a doua cupă ți-am spus:

— Irena, e inutil să mai trăim împreună deoarece nu mă mai iubești.

M'ai privit întâi nedumerită, apoi în hohot de râs ai spus:

— Nu te mai iubesc pentrucă beau șampanie dacă mi-e sete?

— Nu de aceia, ci — și cu un gest nenorocit mă aruncai pe un scaun în fața ta, de unde îți făcui o scenă de gelozie.

Mă urmărcai tot timpul zâmbind disprețuitor. Afâțat de atitudinea ta, aruncai și cuvintele:

— Hai, spune unde și când v'ați dat întâlnire...

Ai sorbit toată cupa și după aceia, calmă, extraordinar de calmă, m'ai întrebat:

— Câți ani ai, Wladimir?

— Treizeci și doi de ani.

— Vezi, ești bătrân, ești foarte bătrân pentrucă tu trebue să fi fost și foarte vițios. Vițiul ți-a îmbătrânit și pervertit sufletul. Tu la vârsta ta ești foarte nepotrivit cu mine și într'adevăr să socotesc:

— Când eu eram de opt ani, tu, care ești cu zece ani mai mare, aveai deci optsprezece și debutaseși deja în viața sexuală.

La patrusprezece ani, când mă lăsa familia pentru instrucție ca mică și fricoasă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

străină într'un pensionat, tu te făceai cunoscută, dacă nu prin ceva mai frumos, dar cel puțin prin rășunătorul proces de adulter al colonelului X unde erai amestecată de aproape în cauză

La nouăsprezece ani când mi-am dat buzele întâiului sărut și care faptă era în credința mea o frumoasă dar mare greșeală, tu făceai un copil văduvei unui prieten și coleg al tău, femee cu reputație bună până atunci.

Și când ne-am cunoscut, iată grozăvia ce aduceai în căsnicie, iar eu? O vagă decepție, o vagă blazare, toate din cauza neexperienței, dar care nu erau mai mult decât o pulbere fină violetă pe un pastel. O ușoară suflare asupră-i, s'a spulberat și rămâne iarăș fondul alb pe care să așezi o culoare albastră sau roză

Apoi începuși să vorbești singură: — Ce calamitate e viața — și ce frumoasă ar putea fi!..

Vai! Parcă te văd; deși în aparență atât de calmă totuș trupul tău avea o tremurare ușoară...

Erai frumoasă, erai aproape de mine, erai nevasta mea... uitasem tot ce-a fost zis și veneam să te înlănțui.

Aï sărit în lături ca în fața unei fiare ce te-ar ataca.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Irena, zic, îi-e frică de mine?

— Nu mi-e frică, mi-e scârbă.

— Așa? strigai; îi-e scârbă pentrucă sunt bătrân?

Uitasem, vrei unul tânăr acum, unul pe care să-l iniţiezi tu. Ia un adolescent, ascultă-mă, ar fi indicat tânărul cu care ai dansat toată noaptea...

Cu o strâmbătură a feţei tale, deschizând uşa, te-ai întors către mine şi pe un ton plin de tot desgustul tău, mi-ai spus:

— Mi-e scârbă de toţi cei din lumea murdară în care am intrat cu tine.

Adevărat, Irena, eram vinovat; aruncasem cu noroi în tine ,pe ce drept, pe ce temei? Pe niciunul.

Imi făceam plăcerea de a te învenina serâşnind necazul că tu ai fost veselă o jumătate de oră pe care n'ai petrecut-o cu mine.

Irena, dacă şi în seara aceia, ca oridecâteori vroiai să fii iubitoare cu mine, mi-ai fi trecut mâna prin păr, mângâiindu-mi fruntea şi obrajii, cu un gest atât de fin şi personal ţie?

Dacă în loc de a mă face îmbătrânit de vicinri mi-ai fi spus:

— Copilule ,eşti rătăcit?

Dar într'adevăr decc trebuia să-ţi sacrifici mândria pentru o iubire pătimaşe care adora insultând?!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Mi-e scârbă de toți cei din lumea murdară în care am intrat cu tine".

Iată ce-mi rămăsese din tot ce mi-ai vorbit ,doar aceste cuvinte ca un ecou ce m'a urmărit zile și săptămâni întregi.

Am căutat, era o nevoie bolnăvicioasă să constat vinovăția ta. Eram atâțat de disprețul tău și vroiam cu voluptate o dovadă a greșelei tale cu care să te umilesc. Devenise o boală, o manie, o idee fixă nevoia de a te ști și găsi vinovată pe tine care nu te văzusem niciodată cu capul plecat în fața mea. Căutai deci și n'am găsit ,firește, nimic.

— Ah!, îmi zisei într'o zi, i-e scârbă de cei din lumea noastră?

Atunci am căutat aiurea și-mi adăogai:

— Femeia! o! perversitatea femeii nu e întrecută de nimeni și de nimic!

Astfel, am căutat: Am suspectat faptul mutărei dormitorului tău într'o cameră cu vederea la stradă, am suspectat trecătorii, necunoscuții, — nimic.

Și în ticăloasa-mi patimă m'am coborât tot mai jos până am ajuns la catastrofa finală.

Jos, jos de tot m'am coborât! Parcă văd antreul, servitorul care mi-a luat paltonul și pălăria, atâțarea mea și tresărirea când aud vorbindu-se la tine în odae.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

M'am năpustit pe uşe şi te văd pe tine la biurou cu tocul în mână şi pe Rudolf înşurupând caloriferul, în timp ce-ţi vorbea ceva.

— Ce cauţi tu aci, în locul mecanicului? strigai răstit. Ce treabă ai tu în odăi? Să-ţi vezi altă dată de serviciul tău şi să nu te mai mişti dela uşa biuroului meu.

Fără să aştept vreo explicaţie ori răspunsul lui, îl împinsei de umeri afară.

Tu m'ai privit lung şi n'ai zis nimic.

— Ascultă, Irena, mă adresai ţie, este adevărat că i-ai dat lui Rudolf 20 de lei? — căci eu mersesem până acolo ca să plătesc slugile să-mi spue dacă vreuna din ele nu se bucură de favoarea ta.

Ajunsesem să cred că ai astfel de complici!

— Ei bine! Şi ce-i cu asta? mi-ai răspuns. Intr'adevăr trecând alaltăeri pe la oficiul servitorilor i-am văzut cinstindu-se cu vin şi aflai că era trataţia lui Rudolf fiind ziua lui. Am avut gustul să-i dau 20 de lei ca să le fie petrecerea mai îmbelşugată.

— Da, da, am adăogat eu, 20 de lei pentru Rudolf, nu şi pentru altul.

Şi cum tu îmi întorseseşi spatele vroind a scrie mai departe, mă aşezai în faţa ta şi-ţi asvârlii în faţă cuvintele:

— Ce ruşine pe capul meu şi al tău! Iţi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

satisfaci perversitatea uitându-te la slugi acum. Ți-ai pus ochii pe el sau chiar ți-ai și ajuns scopul! Hai! spune drept, cum îți place Rudolf? Te-ai săturat de amorul rafinat, vrei unul primitiv ,gesturi care nu menajează — e delicios, da?

Te-ai apropiat de mine și mi-ai spus să mai repet odată cele zise și cum susțineam cu tărie și încăpățânare că sunt convins de ceeace spun, pe mine, descendentul unei familii de nobili, tu, fiică și strănepoată de boeri, m'ai scuipat!

Ai făcut bine Irena; un animal atât de ticălos cum eram eu trebuia cravașat.

Apoi ai fugit din casa noastră și nu te-ai mai întors.

Ți-am împlinit toate dorințele cu privire la raporturile dintre noi, căci durerea, ce mi-a stârnit gestul tău ireparabil, mi-a amorțit revolta și gustul de răsbunare.

. . . . . .

. . . . . .

Aceasta e mărturisirea tristului adevăr și dacă mi-am chinuit sufletul evocând atâtea grozăvii săvârșite de mine este că ele îmi apar ca păcate pentru care am nevoie de ertarea ta.

Mai vroesc, Irena, să-ți arrăt infima ta greșeală în atitudinea avută față de mine.

Eram rău, absurd, nebun. Niciodată n'ai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

căutat să mă îndreptăţi. Nu mi-ai aruncat decât dispreţul tău. Căzând peste astfel de patimi, el n'a făcut decâ să le mărească, iar nicidecum să le potolească.

Nu-ţi spun aceasta ca o părere de rău pentru mine, ci mai degrabă pentru tine. Dacă reuşeai să mă schimbi — nu e aşa, Irena că tu m'ai iubit puţin?

— Eu te-am iubit... mult! — poate azi eram fericiţi! Şi apoi de am fi avut noi un copil care să-mi sară înainte fin şi graţios ca tine şi în care să găsesc când l'aş fi privit mai adânc trăsăturile hotărâte ale fiinţei mele luminate şi îndulcite de ochii tăi pătrunzători...

Ştiu că n'ai vrut!

Irena, te-am rugat să cetească mult mai târziu scrisoarea aceasta bănuind că, în urma morţei mele, vei fi oarecum turburată, fiecă ai să mă erţi, ai să mă urăşti sau ai să mă regreţi.

Dar după intervalul de timp ce l'am fixat între azi când îţi scriu toate acestea şi data cetirei lor, cred că rândurile mele te vor găsi calmă şi refăcută sufleteşte.

De aceia ascultă-mă:

Am socotit că e necesar să-ţi amintesc ce soţ rău am fost, nu ca să te desgust de ideia recăsătorirei, ci din contră ca să cauţi a face acest lucru, zicându-ţi că nu sunt

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

numai indivizi cu concepții dizechilibrate ca mine.

Alege dar, alege un om sănătos la trup și suflet. Lasă-te iubită, adorată, dar iubește și tu și prețuește însușirile cele bune ale alesului tău și mai ales din înălțimea perfecțiunei tale morale fii indulgentă pentru slăbiciunile lui, căci nu vei găsi pe nimeni perfect. Cunoști puterea ta de a subjuga. Din orice om poți face un rob sau un răsvrătit. Condițiunea supunerei sale stă tocmai în mărinimia cu care vei erta...

Acum îngenuchez la picioarele tale și-ți spun: Nu mai rătăci așa. Fii iar soție și-apoi mamă.

Numai un devotament, Irena, e mântuirea și pacea sufletului în viață.

Așa să-ți ajute Dumnezeu. Wladimir.

/

Când am isprăvit de cetit, îmi ridicai privirea către Irena care mă fixase tot timpul surâzând.

Cu lacrămi în ochi și în glas i-am spus:

— Irena, ai suferit tu atât?!

Irena se smuci de lângă mine, începu să se plimbe nervoasă prin odaie, aprinse o țigare și-mi spuse:

— Nu amintirile celor trăite m'au in-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dignat, ci pretenția lui de a-mi da sfaturi. Și ce sfaturi! Ce absurdități! Ca și cum de aci înainte așa cum am devenit ar mai intra în concepțiile mele astfel de planuri.

— Totuș, Irena, ești atât de tînără încă!

— Tânără, da, am 27 de ani. Mă uit într'o oglindă și mă văd într'adevăr frumoasă și tânără. Mă văd pe mine, împodobită cu pietre scumpe și-mi văd corpul răsfățat în mătase și dantele. Dar sub acest înveliș ce este? Un suflet cu aripile rupte, oribil, sau poate ceva închegat acolo în loc de suflet. Știi tu ce-a făcut sufletul meu până acum? A iubit și apoi a disprețuit.

Tu nu știi, George. Când ajungi să disprețuiești tot ceeace socoteai mai sus, mai înălțător, mai demn de darul întregei tale simțiri, înseamnă că atunci îți rupi aripele sufletului, le calci și le strivești în picioare, apoi culegi de jos un mototol de zdrențe cu care împroști peste întreaga omenire. Și-odată ajuns aci, trăești mai ușor. Ca să nu mai dai nimic, începi prin a nega celorlalți, orice simțire, orice urmă de suflet.

Revolta îi da ochilor o scânteere neobișnuită. Odată cu ultimele ei cuvinte se așează între noi o tăcere apăsătoare.

Irena încercă să iasă din încurcătură, căci niciodată nu-i place să fie văzută suferind.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O ajutai eu și deschisei subiect de vorbă din prima idee ce-mi veni în minte:

— Irena, e adevărat că tu n'ai vrut să ai copii?

Irena se scutură din toropeala în care căzuse și deja surâzând îmi răspunse:

— Într'adevăr, George, nu înțeleg să vrei un lucru a cărui lipsă n'o simți. Nu e logic ce spun?

În ziua când m'aș uita în jurul meu și văzând un gol m'aș întreba: — Ce-mi lipsește? — dacă aș găsi că acel ceva ce-mi trebue, e un copil, cred că l'aș face.

Uite, chiar vorbeam odată cu acela care avea această idee fixă și-i spuneam glumind:

— La urma urmei ca să-ți fac plăcere nu te-aș refuza după cum nu te-aș refuza dacă mi-ai cere să-ți lucrez un obiect de artă. Dar după cum n'aș înțelege ca să mă surmenez pentru a-ți găti mai repede darul ce vreau să ți-l fac, tot astfel aș înțelege să lucrez numai când aș vroi la facerea copilului tău. De exemplu să-mi zic: iată două săptămâni când n'am ce face; hai să mă ocup zilele acestea de sarcina mea; altă dată de asemenea dacă aș avea gust de muncă, aș mai lucra o lună. Și astfel până când l'aș termina.

Pe când așa! oh! îmi ceri un sacrificiu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prea mare A lucra inconştient fără voinţa mea, a simţi în mine o viaţă nouă care se sbate, zămislirea unui suflet!.., E înfiorător! Şi toate acestea nici măcar din dorinţa mea, ci numai pentru capriciul tău.

Aşa-i spuneam râzând, iar el se supăra certându-mă foarte puţin drăgălaş pentru ideile mele.

Cum eram tentat de o întrebare, îi spusei:

— Acestea sunt glume, Irena, dar... dacă ai găsi mai târziu un om pe care să'l supui la tot felul de încercări şi să ai dovada bunelor lui calităţi, nu l'ai lua de soţ? Şi dece nu l'ai lua?!

Irena mă privi ironic şi cu neîncredere apoi îmi răspunse:

— Un om aşa de bun, George, n'aş avea de ce să-l nenorocesc cu luându-l de bărbat... Şi-apoi cu mai cred ceva: cel mai bun om, ca soţ tot e destul de rău... In fine ce tot mă chinueşti cu interogatoriul tău? Adică, ai vrea tu la anul să mă ştii măritată, pe cale de a fi mamă, ţinându-te la distanţă respectuoasă şi spunându-ţi: — „domnule"? Hai! spune că da, spune că da...

Rostind ultima frază se apropie într'atâta de mine încât cuvintele şi suflul ei îmi năvăleau în gură.

Am stat aşa o clipă, ţintuit şi deodată,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca scos din minți, am luat-o în brațe strigând ca într'un spasm:

— Nu, nu! Vei fi a mea, acum, chiar acum...

. . . . . .

Când m'am deșteptat, pe canapeaua supremei voluptăți eram singur. Mâna ei mă învelise cu o cuvertură fină de mătase. Se vede că adormisem... In camera de alături, Irena cânta acompaniindu-se la pian melodii ce nu le mai auzisem încă și care mi se părea că răsună departe de tot.

Sub impresia lor, parcă am început să judec și, ciudat, în loc de a retrăi din pasiunea mea ce atâta vreme mă chinuise, resimțeam numai o intensă adorație pentru Irena care îmi dăduse clipa așteptată fără nădejde de tot sbuciumul, de toată suferința, de toată tortura mea.

Mă prosternai la picioarele ei și i-am spus:

— Vezi bine, Irena, că se poate avea fericirea, toată fericirea în viață?

Ea mă privi lung și trist și zise:

— Da, George? Fericirea și încă întreaga fericire?

Ceace s'a întâmplat eu nu consider decât ca pe un incident...

Oh! dacă m'aș putea și eu mulțumi cu crâmpee izolate din fericire!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O priviam mirat; atunci ea ca să mă liniştească mă sărută şoptindu-mi:

— Pe mâine, George. Să vii îndrăgostit de mine şi fericit!

. . . . . .

. . . . . .

Şi acum în acest moment de reculegere după ce mi-am însemnat totul, o oboseală imensă mi-a cuprins întreaga fiinţă.

O beatitudine negrăită îmi învăluc simţurile, mă calmează, mă adoarme.

Ca nişte animale de pradă îngreuiate de saţiul cărnurilor şi culcate pe labele lor pline de sânge, instinctele îşi aşteaptă somnul reconfortărei.

In această clipă dintre vis şi realitate îmi trec prin minte întregul şir de fapte ca o dantelă uşoară aluneccând fără cel mai mic sgomot într'o fâlfâire de raze.

In amorţirea dulce în care mă afund, singur gândul îndoelii de viitorul ce mă aşteaptă, rămâne neclintit ca o pasăre la pândă pe marginea unei ape senine şi adormite în amurg de seară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

7 August 19...

De două luni n'am mai scris nimic, de oarece în aceste pagini am aşternut numai simple note extrase din împrejurări excepţionale.

Acum dacă deschid iarăş acest caet e, pentrucă visul meu de fericire în care am plutit azi a primit o întorsătură atât de neaşteptată încât cu toată perspectiva neînchipuit de frumoasă ce mi se aşterne în cale n'am putere să mă bucur, să sper, să fiu fericit.

Eram la Irena, în aceiaş odaie pe aceiaş canapea şi căutam în ochii ei cu aceiaş adoraţie cu care îi vorbesc de iubirea mea, când ea-mi spuse privindu-mă adânc şi grav:

— George, azi am să-ţi vorbesc lucruri serioase.

Instinctiv mă depărtai de dânsa şi copleşit de emoţie aşteptam.

— George, continuă Irena, cred că te iubesc atât încât aş vrea să te iau de bărbat.

Felul în care îmi împărtăşi această dorinţă a ei mă consternă:

— Va să zică, Irena, tu până acum nu m'ai iubit? Atunci de ce-ai primit să împărtăşeşti iubirea mea?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu am împărtăşit de loc iubirea ta, George, îmi plăceai; era apoi un moment în care mi-era prea frică de singurătate şi vroiam să fim mai strâns uniţi.

— Atunci eu am fost pentru tine un mijloc de distracţie?

Irena tăcu. Mă simţii provocat de această tăcere şi urmai:

— Ai făcut ca cei din lumea ta, desigur. Ştiu acum ca ce ţi-am apărut. Boerii, de multeori, ca variaţiune, se uită la câte o croitoreasă. O găsesc nostimă, distractivă în simplitatea ei, petrec cu dânsa, apoi când capriciul s'a terminat s'a isprăvit şi aventura.

Irena după ce mă lăsă să devin insuportabil de ridicol, ridică umerii şi-mi spuse:

— Nu ştii ce vorbeşti Ţi-am spus că vreau să mă mărit cu tine.

Eram aţâţat. Ea nu vroia să protesteze şi acest lucru mă scotea din fire.

— Ah! cum? strigai, aventura devine lucru serios?

Te-ai gândit tu, Irena, să descinzi până la mine?

Dar ştii tu cine's eu, cât de umilă mi-e obârşia?

Ai uitat tu cine eşti, ce nume porţi şi pe cel cu care te-ai născut?! Ai urmărit un capriciu cu mine, cu sufletul meu, cu fiinţa mea ce tremură pentru tine şi într'o zi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vrei să transformi acest capriciu într'un altul? De ce? In ce scop? Explică-te!

— George, îmi răspunse Irena, renunță te rog la acest proces de intenții. De aceia lasă persiflarea când cu te-am prevenit că vreau să-ți vorbesc serios — bine înțeles dacă propunerea mea vrei s'o primești. Ai răbdare și ascultă: Știi bine că sunt o mare egoistă și nu-mi ascund defectul. De aceia când am schițat acest proect de căsătorie, am pus binele meu înainte, nu al tău. Mi-am zis că sunt singură — grozav de singură pe lume. Cine are slăbiciunea să bage de seamă această stare suferă cumplit, crede-mă. Mi-am mai zis apoi că tu mă iubești, că-mi ești drag, că aș vrea să te păstrez toată viața lângă mine pentrucă m'am convins că în tovărășia ta sunt fericită.

Fără să-mi fi dat bine seama ce fac, îmi plecai capul pe genuchii ei și-mi simțeam lacrămile picând. Ridicai astfel ochii umezi către dânsa și-i cerui cu o privire ertare.

Dar Irena, urmă:

— Dragul meu George, nu am sfârșit. Până acum te-ai îndoit de mine, dă-mi voe să mă îndoesc și eu la rândul meu și să voesc a ne pune la încercare ambii spre binele și durata viitorului nostru. Iată George, ce-ți propun: Să ne separăm pentru mai multă vreme. Să plecăm fiecare în câte o parte, să cunoaștem fiecare altă lume și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dacă iubirea ne vom păstra-o intactă, înseamnă că nimic pe veci nu ne-ar putea smulge, unul de lângă celalt, nici moartea. Pentru aceasta însă ne trebue încredere în noi, în tăria simțămîntului nostru și încredere desăvârșită reciprocă.

Astfel, după scurgerea acelui timp, dacă ne vom dori cu pasiune viața de acum, să alergăm atunci să ne strângem într'o îmbrățișare fără sfârșit.

Oricât de utilă ar fi fost propunerea Irenei, dar nu puteam s'o aprob.

Știam și știu cât am să sufăr de pe urma acestei despărțiri. Vai! însă ce puteam face? Există vreo dilemă pentru mine? Legat de mâini în fața hotărârilor ei, nu-mi rămâne decât să accept totul.

— Și ce-mi ceri să fac? îi zisei.

— Iți cer să fii sincer cu mine și când ne vom vedea să-mi spui tot ce ai făcut, toate gândurile ce te-au frământat, tot ce ai zis de bine sau de rău despre mine, tot ce ai presupus urât sau frumos despre conduita mea.

Ca supremă condiție îți pretind să-mi păstrezi nu numai amintirea curată ci și iubirea. Să mă explic mai bine: nici o femee să nu se atingă de tine. Iți spun ca să fii prevenit; oricât te-aș iubi și orice explicație mi-ai aduce, fapta ta ar deschide o prăpastie între noi doi. Mi-ai da o repul-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sie ca pentru o vietate desgustătoare de care te dai înapoi instinctiv.

— Oh! Irena! i-am răspuns mâhnit... dar ce idee ai tu de mine? Când păstrez încrustată în toți nervii mei senzațiunea iubirei tale, ce femee mi-ar mai putea da un fior de dragoste și cât de ticălos și scăzut sufletește ar trebui să fiu ca să mă profanez acum pentru o clipă de bestialitate?!

Mă plimbam agitat prin odaie și continuai să-i spun:

— Ei bine, primesc separațiunea ce-mi ceri. Dar cum mă forțezi la o viață atât de grea pentrucă nu am prilejul cel puțin să te văd, lasă-mă să-ți spun și eu, Irena, că dacă vei întâlni lume care se deosibește mult de mine, lume în fine care să convie mai bine educației tale și mediului cu care ești obișnuită, să nu mai cauți să mă revezi. Să-mi scrii limpede; că am să înebunesc sau nu, asta intră în rândul consecințelor ce au să vie și de care vom fi străini amândoi.

Dar, ca să te văd pentru a afla că te-am pierdut, ar însemna să mă arăt cu pumnii încleștați de ură și de setea de răzbunare.

Mă așezai aproape de ea, îi luai mâinile și fără să vreau am urmat să-mi rostesc gândul:

— Pentrucă adesea, Irena, când nu te

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pricep mi se întâmplă să am clocotiri de răsvrătire în mine. Uneori când nu vrei să te explici în deajuns, sunt provocat de tăcerea ta. Tu devii mai mândră, mai stăpână pe tine, eu mai rău, mai injust.

Vezi ce deosebire mare e între noi, Irena? Dar distanță nu este?

— Nu, George; cred că sufletul tău e frumos; de aceia azi l'am logodit cu al meu cu credința că ele își vor ține făgăduielile.

Emoționați în pragul acestei hotărâri, vorbeam puțin și ocoleam de a spune adâncul gândurilor noastre.

Vedeam că suferă și ea și cu atât mai mult nu vroiam să renunțe acum la hotărârea ei, ca să nu-i pară rugăminților mele de a rămânce drept o formă a laşității.

Vroia o dovadă incontestabilă a iubirei mele; acum vroiam și eu să i-o dau.

Orele de după amiază le-am petrecut la umbra nucului din parc preferat de Irena.

Steteam pe jos amândoi și cum o priveam adânc căutând s'o imprim în mintea mea, o pace și o liniște desăvârșită îmi acopereau sufletul.

Pierdusem contactul cu realitatea și străin în acele clipe de orice dorință brutală, concentrat numai în admirațiunea mea, mă uitam la Irena ca la cea mai plastică plăsmuire de trup și suflet.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tăceam, neclintiți amândoi; numai ea făcea din când în când câte o mișcare potrivindu-și brațele în jurul meu.

Deodată se ridică, deschise ochii, își strânse fruntea în mâini ca și cum vroia să se desmeticească și cu o voce obosită spuse:

— E ora cinci, trebue să încep a mă pregăti de drum.

Din lumea căror gânduri se deșteptase oare?

Făcui o forțare ca să nu arăt impresiunea violentă ce-mi aduc cuvintele ei și i-am răspuns:

— Da, Irena... e timpul, du-te, eu te voi aștepta aci.

Dar când o văzui îndepărtându-se cu mersul ei aristocrat, întinsei brațele cu desperare strigându-i:

— Irena! e penibil ce faci!

Ea se întoarse, își înclină capul, pe fața ei se citea o șovăire și spuse:

— Taci! George, știu! Așa este. Dar îmi trebue această despărțire.

O vedeam strecurându-se în drumul ei printre coliturile aleelor și căzui sdrobit pe căpătâiul meu. Pentrucă Irena strângea în acel moment în brațe numai voința ei neînfrânată!...

Către seară a plecat. Până în ultimul moment am căutat s'o conving de binele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce ar fi ca să corespondăm. Cu tărie a susținut că trebue să ne păstrăm încredere unul în celalt fără a ne aminti prin scris angajamentul ce am luat.

Am condus-o la gară. După plecarea trenului, am luat drumul pe jos, înapoi. În largul câmpurilor m'am oprit, am luat o floare de mușețel de pe marginea șanțului și rupându-i petalele am zis:

— Se întoarce Irena, de vor fi cu soț... Ultima frunzuliță care avea să spue „da" era pe jumătate ruptă de cine știe ce fluture oprit o clipă din sborul lui ca să se odihnească...

Cine mai poate fi superstițios? Dar cine nu are umbră de superstiție când în joc își are angajată însă-și viața lui?!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Bucureşti 14 Octombrie 19...

Când răsfoesc în urmă aceste pagini constat cu umilinţă că am dat Irenei toate forţele mele de simţire pe cari ea şi-a brodat capriciile ei. Naiv sau orb până acum, azi în fine m'am desmeticit şi am pedepsit-o

Am pedepsit pe Irena. Am pedepsit-o îngrozitor, am înjosit-o. M'am răsbunat.

Aci, în odaia de hotel, doarme femeia cu care am înşelat-o, cu care am murdărit-o.

Sunt beat... beat de băutură, de isbânda faptei mele. Irena, cum te urăsc în seara aceasta! Câtă nevoie am să te văd să te sgudui şi să-ţi spun: — Lasă-ţi îngâmfarea, umileşte-te. Te-am înşelat cum este înşelată orice femee!

Dar... să mă trezesc puţin, Intr'adevăr: cum a fost?

Ah! da; mi-aduc aminte.

Înebunit de lipsa ei, neliniştit de tot ce face, ce gândeşte, m'am dus la poştă ca de obicei. Printre scrisori iată una dela ea pentru intendentul moşiei. O sustrag şi aflu ceeace doream să ştiu, adresa ei.

In aceiaş seară plecai la Bucureşti. In za-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dar a doua zi stătui de pândă pe stradă că n'o întâlnii.

Am avut o inspirație: să iau bilete pentru toate spectacolele din seara aceasta. Astfel speram s'o văd și într'adevăr pe la unsprezece noaptea, intrând într'un teatru necercetat încă, o zăresc — o văd, — frumoasă, râzând nepăsătoare în veselă și elegantă tovărășie.

Eram înebunit și paralizat totodată. Imi apărea în fine ceeace de mult bănuiam că este: o femee perversă. O fixam fascinat, îndobitocit și văzui deodată că lumea năvălește spre eșiri. Mi-am făcut loc și am răsbit.

Nebun, nebun ce am fost!

Dar ce era comun între acea femee și mine?

Blănuri, diamante, tovarăși în haine negre de seară, limuzină, lachei în livrea, care se înclinau adânc deschizând și închizând ușile...

Acolo era Irena, acolo trăise, acolo îi va place. Ce bine prevedeam! Am fost un capriciu azi uitat!.

Oh! când îmi reapare acel tablou, Irena îmbrăcată în alb dela penajul mlădios prins în păr până la pantofi, înconjurată de atâta fast și — la cinci pași, de dânsa — obscurul doctor de plasă tremurând într'un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pardesiu cenuşiu, mă apucă un râs fioros de ridicolul situaţiunei mele.

Pe când aş fi putut să-i strig acolo durerea mea şi s'o întreb ce-a făcut cu sufletul meu şi cu făgăduelile ei, — Irena pleca.

Se ducea, se vede să-şi continue aiurea petrecerea, iar eu năuc pornii în urma ei la întâmplare pe stradă.

Deodată mă simţii luat şi îmbrăţişat frăţeşte de un vechi prieten. După prima surpriză, după primele noutăţi schimbate spunându-ne fiecare rostul vieţei, ne întrebarăm unul pe celalt de ţinta ce-o aveam în seara aceia.

Ne găsirăm fără nici o destinaţie şi el îmi propuse să mergem într'un local de noapte.

Ne aşezarăm împreună la o masă şi curând două pseudo-artiste se apropiară de noi.

Revoltat, fără să ştiu ce fac, le-am gonit. Nedumerit prietenul meu mă întrebă râzând dacă până la sfârşitul petrecerei noastre mă voi purta tot astfel.

Eram prea turburat. Cele văzute cu puţin înainte îmi apăreau cu atâta tărie în faţa ochilor, încât simţeam nevoia să spun cuiva tortura mea

— Dinule, eşti în stare să înţelegi o suferinţă sdrobitoare?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi cum el făcu un gest ca şi cum ar fi ghicit tot ce s'a întâmplat cu mine, i-am istorisit povestea mea.

El mă ascultă cu atenţie, apoi zise:

— Dar eşti într'adevăr sigur că te-a uitat?

Am ezitat puţin, dar ultima scenă îmi apăru iar ca o viziune şi îi răspunsei:

— Mai e de îndoit?

— Ei bine, ce mai aştepţi atunci? Cui mai păstrezi credinţă? Şi apoi o petrecere ţi-ar fi de folos. Ce zici? Dacă am chema fetele ce veniseră adineaură la masa noastră?

Făcui un semn de indiferenţă şi pe când el se ducea să le aducă, iată că setea de răsbunare mă gâtui iarăşi înlocuind orice judecată.

In clipa aceia luminile albe se stinseră şi în penumbra colorată de câteva becuri roşii o dansatoare cobora în mijlocul sălei în timp ce orchestra începu o nocturnă de Chopin.

Trupul ei frumos şi alb era acoperit numai de un văl subţire pe care îl flutura în ritmul dansului.

Graţia melodiei elegiace nu putea să aibă un mijloc mai nimerit de exteriorizare decât corpul unei femei pe care toate compunerile şi plăsmuirile minţii omeneşti nu'l pot întrece.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mişcările lipsite de ritmul dansurilor automatice păreau o viziune a bemolilor languroşi, iar vălul un portativ în aer pe care se aşternea frazarea muzicei.

Hipnotizat o urmăream cu ochii în timp ce simţeam cum se revarsă în mine un puhoi de dorinţi arzătoare ca un prăpăd de ape eşite din matcă.

Nu era linie descrisă în aer de măestria jocului ei care să nu atingă cu o mână de maestru coardele simţirei mele scoţând acorduri ameţitoare din vibraţiile prelungite ale nervilor înfrigurati.

Nu era un alt mijloc mai nimerit care să mă poată smulge din învelişul refractar pe care îl torsese în jurul existenţei mele iubirea pentru Irena.

Acum când aveam nevoie să-mi prăbuşesc zeificarea în ţărână ca o reparaţie a amorului meu propriu rănit, exaltarea nebună a nervilor mă dispunea să văd în forma de adoraţie la care ajunsesem o nerozie pe care numai în izolarea dela ţară o poţi săvârşi.

Ca o deplină satisfacţie că mă găseam în acel loc, învăluii cu ochii întreaga sală.

In dreapta mea, observai în treacăt un ofiţer care ţinea pe genuchii lui picioarele unei fete, dincolo de el un tânăr cu o crizantemă la butonieră părea că muşcă din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

umărul gol al unei blonde care cu capul dat pe spate deşerta o cupă cu vin roşu.

Intr'un colţ figura severă a unui bărbat zdravăn cu părul cărunt părea că dă lecţii de morală unui cap ştrengăresc cu părul buclat; în fund orchestra în haine de ceremonie vibra. Chelneri cu braţele încărcate de vase şi sticle, florărese cu coşurile pline de ciuperoase şerpuiau printre mese şi în această atmosferă săturată de mirosul vinului vărsat pe mese, de pocnetul sticlelor destupate, de hohotele de râs al femeilor şi bărbaţilor ameţiţi de băutură, de sgomotul paharelor şi al tacâmurilor, — frumoasa dansatoare în vălul ei străveziu cu mişcările ei fine şi fluidice plutea ca un nouraş de abur ridicat din apa infectă a unei băltoace.

In acest local înfundat într'o groapă a subsolului aveam impresia că s'a scurs din oraş toată drojdia societăţei ca un şiroi de ape târând cu ele gunoaele şi noroiul străzilor.

Deslănţuirea frivolă a patimilor, suflul de veselie generală a mesenilor, fastul de viaţă bogată, turburarea nervilor de aţâţările variate şi plăcute, ameţirea minţilor din care amintirea ocupaţiunilor de peste zi erau şterse mă lăsau în uimire ca în faţa unui tablou reuşit care înfăţişa viaţa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Înțelegeam bine că aci se trăește, că lumea asta a prins sensul vieței și o sete de petrecere mărită de regretul timpului pierdut în exilul dela țară, în cadrul cărùia îmi apărea provocătoare imagina Irenei, mă ardea ca niște limbi lăuntrice de foc.

Când îmi aruncai ochii pe femeia tânără care se așezase lângă mine, — o doream.

Din acel moment Irena era înșelată.

Simțind gustul dulce al răsbunărei am strâns în brațe pe femeia anonimă, am chefuit, am băut, m'am tăvălit.

Acum, Irena, faptul e consumat!

Ce surpriză dureroasă vei avea, doamnă! Cum te va durea amorul propriu! Ne vom măsura față în față. Vom veni fiecare cu aportul faptelor noastre, voi ridica în sus capul să-mi cetești pe față batjocura în timp ce tu îl vei pleca umilită, de oarece te-am făcut să simți că nu ești mai mult decât *orice femee* dacă și tu poți fi înșelată

Mă îmbată perspectiva de a putea să-ți strig:

— Ți-am spus povestea la un cabaret, iar iubitul tău, ce trebuia să rămână cuminte pentrucă așa porunceai tu „s'a lăsat atins de o femee" cum te-ai exprimat în limba-ți prețioasă și pe care eu nebunul o găseam divină. Pe acea femee — auzi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tu, Ireno? — ascultă: am strâns-o în brațe brutal cu pasiune și cu aceiaș plăcere *la fel ca pe tine*.

La ora răfuelilor dintre noi doi iată ce-ți voi spune: pe când tu petreceai surâzătoare tât de departe cu gândl de mine, cu sclavul tău, ți-am plătit astfel disprețul. Ah! cu câtă voluptate simt că ți-am pălmuit în noaptea aceasta mândria! —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

28 Octombrie 19...

Privesc năuc şi îndobitocit pe ultimele rânduri ale jurnalului meu mărturisirea faptei mele.

Închid ochii să uit — vreau să uit, îmi impun spasmul unei supra-excitaţiuni nervoase.

Căci ce am făcut a doua zi?—Când m'am deşteptat şi am văzut trântite pe jos hainele mele amestecate printre rochiile şi rufele acelei femei, m'am repezit să le despart contactul. Mă aplecai apoi asupra ei. Încă dormea într'un somn adânc.

Pe braţe şi sân avea urme vinete, urmele strângerilor mele sau ale altora şi faţa ei fragedă de aseară semăna acum cu obrazul unei femei de cincizeci de ani. Avea cearcăne negre în jurul ochilor, o cută adâncă între sprâncene şi două brazde dela nări până în bărbie îi diformau gura.

Mă lăsai să alunec jos la marginea patului şi privind-o ca pe un spectru exclamai:

— Iată rivala Irenei!!...

Când numele ei mi-a revenit pe buze, parecă abia atunci m'am deşteptat...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Rotii încă odată ochii în jurul meu şi fără să cuget, fără a-mi explica — de ce — am plâns, am plâns pentrucă mă simţeam nenorocit, pentrucă nu făcusem altceva decât îmi murdărisem suferinţa!

Din clipa aceia îmi retrăsesem dreptul de a mai suferi din cauza Irenei.

M'am întors aci; ca un automat făcui cererea de mutare în alt post şi aşteptam răbdător de aci înainte monotonia unei vieţi în care nu mai doreşti nimic.

Şi iată că azi vine un curier dela Irena să mă cheme.

Dintr'odată întreaga iubire ce i-o purtam se deslănţui în mine cu furie şi îşi cerea drepturile.

Nici nu mai ştiam ce fac. Nu mai puteam interpreta nici într'un chip întoarcerea ei cu mult mai curând decât mă aşteptam.

Uitasem fapta mea şi dorul de răsbunare, uitasem rescmnarea şi renunţarea ce mi-o impusesem.

Atât înţelegeam: că o vreau, că-mi trebue, că o iubesc

Intrai la dânsa vijelios.

Şi ea — mă aştepta.

Doar ne-am strigat pe nume şi ne-am prăvălit unul în braţele celuilalt. Muţi, cuprinşi de aceiaş înfrigurare, ne-am extenuat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

într'o îmbrăţişare fără sfârşit. Târziu când dădurăm răgaz cuvintelor să se rostească Irena trecându-şi delicat braţul pe sub umerii mei îmi spuse pe acel ton care prevede mai dinainte răspunsul:

— George, cum ai trăit tu aşteptându-mă?

Iar eu ,acoperindu-mi ochii cu mâinile ei i-am răspuns:

— Ce-ţi pasă ţie, dacă astăzi suntem fericiţi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

27 Noembrie 19...

Da; suntem fericiți; am căpătat încredere în durata fericirei mele. O strâng tare pe Irena la pieptul meu, o simt a mea, e o realitate, nu e un vis și totul a devenit armonie, totul se desfășoară senin, frumos, ca într'o poveste...

Zilele trec una după alta în aceiaș îndrăgostire puternică a ființelor noastre.

Ce nebun eram să mă torturez de un coșmar!

Dar ce rămâne dintr'un vis urât când la deșteptare vezi zorile senine?!

Irena e a mea, pentru tot deauna a mea și ea a hotărât ceeace eu pierdut în extazul fericirei mele uitasem: anume că trebue să ne căsătorim

Tot Irena a mai hotărât să mergem cât de curând să mă prezinte la toate rudele pe care le-a și anunțat.

Când i-am zărit pe biurou corespondența, când am văzut numele faimoase cui erau adresate, când am văzut fraza Irenei în care spunea: căsătoria mea apropiată cu dl. doctor George R... m'am simțit măgulit și până la un punct jenat.

Sunt într'adevăr prea obscur din toate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

punctele de vedere pentru acești aristocrați. Dar eu n'am făcut nimic pentru a le intra în neam. Irena m'a ales, m'a vroit, mă ia. Sunt bucuros că vorbesc destul de bine franțuzește grație vieței mele amărâte de student sărac — când meditam patru copii în schimbul întreținerei, sunt fericit că înțeleg și interpretez destul de bine muzica.

Știu că nu e destul; n'am lustrul mediului în care intru; dar cu bruma mea de cultură, cu mult tact, cu mult bun simț, sper să fac mină bună, sper adică să obțiu „indulgența" pentru Irena și pentru mine.

Apoi Irena a mai hotărât ca imediat după căsătorie să mergem în străinătate să fac studii speciale în direcția ce mă atrage mai mult.

Dar ce nu visează Irena pentru mine? Să ajung curând profesor, ministru... dar știu eu ce ranguri îmi mai pregătește?...

Am privit-o odată râzând și i-am spus cam mușcător:

— Irena — vrei astfel să-ți reabilitezi greșeala de a fi luat un om cam fără căpătâi?

Irena se roși dar îmi răspunse:

— Mă gândesc prin excepție de data aceasta întâi la tine. Vreau să-ți realizez cel mai frumos scop în viața unui om: acela de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a fi de folos într'o sferă de activitate cât mai mare.

Dezarmat, i-am sărutat mâna recunoscător și o întrebai:

— Dar scopul tău, Irena, care e?

— Acela de a mă devota ție.

Și după o pauză urmă:

— Nu mi-a fost dat să te cunosc când eram copilă, pe când nici nu presupuneam încă dezamăgirile. Dar azi, vezi tu, simt că îmi renaște sufletul, că îmbobocește din nou ca un trandafir care dă flori în Septembrie. Rozele acelea nu au trufia rozelor de Mai, dar te îndrăgostești de ele mai mult pentrucă sunt ultimele.

Această regenerare e opera ta. Ea e plămădită din căldura dragostei tale și din încrederea oarbă și neclintită ce ai avut în mine.

Apoi cu felul ei de a-și atenua emoția încheie râzând:

— Iată câte daruri mi-ai făcut tu mie. Și privind mâna la care poartă un inel ce i l'am dăruit zilele trecute zise:

— Și mai am și pe acesta.

— Oh, Irena, îi răspunsei; ai atâtea inele de preț!

— Nu; n'am nici unul așa frumos, replică Irena.

Privește acest rubin cât de clar lucește într'un cerc de briliante! E curat ca iubirea ta, George!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

28 Noembrie 19...

Sfârşit; s'a sfârşit... Aşa cum dela început era menit să fie.

Mă dusesem ca de obicei la ora mesei la Irena. Intrai cu aceiaş faţă veselă şi fericită. Irena stătea în picioare răzimată de biurou şi răspunzându-mi scurt la salutul meu îmi întinse o scrisoare zicându-mi:

— Vezi ce scrie această canalie. E un văr al meu, care ruinat, stricat, urmăreşte averea mea prin toate chipurile şi mijloacele.

Luai scrisoarea şi o cetii:

„Irena, dacă domnul cu care vrei să te „căsătoreşti este acel tip pe care mai pe „vară l'am întâlnit la tine şi a cărui fi„gură am reţinut-o, căci ştii cum mă ating „toate preocupările tale, îţi atrag atenţia „că ţi-ai săvârşi propria-ţi nenorocire.

„Am avut ocaziunea să constat că acest „om este corupt până în măduva oase„lor. Acum vre-o două luni pe când tu te „aflai în Bucureşti mă găseam cu nişte prie„teni ai mei într'un local de noapte petre„când de altfel acolo foarte inocent.

„Deodată aud că se produce un mare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„scandal. Ne ducem şi noi să aflăm ce este „şi'l văd pe acel tip, surescitat ca un is- „teric, vroind să desbrace pe o artistă şi „astfel să se coboare cu ea în braţe până „la o trăsură.

„A intervenit patronul localului şi cu ma- „re greutate a fost pornit şi condus împre- „ună cu dama lui la un hotel.

„Mă simt dator să-ţi atrag atenţia ca să „deduci după această faptă a lui cât e de „trivial.

„Oricui plac petrecerile; dar noi oamenii „nii de lume ştim oricând să rămânem con- „venabili, pe când acel nenorocit din lipsă „de creştere, se purta ca o brută. Sper să „fiu ertat de tine dacă te-am indispus cu „aceste informaţiuni.

„Eu rămân acelaş gata să-ţi fiu de fo- „los oridecâteori mi se prezintă ocazia."

Filip.

Ii înapoiai scrisoarea mecanic; mă aşe- zai pe un scaun. Svâcnituri puternice şi dureroase în creer mă ameţeau. Rotii o privire în jurul meu să văd ce e schimbat, unde mă aflu şi ochii mei o întâlniră, ne- clintită, de piatră.

Atunci îi căzui în genuchi, îi îmbrăţişai picioarele şi plângând îi spusei:

— Irena! îndurare!

Dar ea se trase impasibilă la o parte şi mă întrebă:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ei bine, ascult, făcu Irena rugător

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

du-se către uşe. Cum stetea aşa, într'o neclintire de piatră, ascunzându-şi braţele în mânecile largi în formă de aripi ale rochiei, părea un demon frumos şi alb în faţa căruia eu steteam la judecată.

Încurcat, nelămurit şoptii:

— Mă îndoiam de tine şi atunci un moment de rătăcire...

Vedeam că mă pierd. Torturat de spaimă, ştiind că n'am s'o pot convinge să mă ierte, aveam în cap senzaţiunea unui gol în care mi se afundau toate gândurile...

Irena repetă cu un ecou cuvintele mele:

— Mă îndoiam de tine şi atunci un moment de rătăcire... şi le însoţi cu un râs încetişor, monoton, care avea însă un răsunet înfiorător şi strident.

Simţii deodată o mare agitaţie în mine. Ceva îmi spunea că a venit clipa desnodământului.

Alergai spre Irena, i-am spus că nu mai lupt, accept despărţirea, dar o rugai să-mi dea un semn, o amintire, ceva în fine care să emane dela dânsa.

Dar ea, imperturbabilă, mă înfruntă zicându-mi:

— Ei bine, ia dispreţul meu.

Am scos un strigăt de fiară rănită şi-i strigai singurul cuvânt menit s'o califice:

— Brută!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

20 Decembrie 1920.

Acum, după patru săptămâni de când mă aflu bolnav în îngrijirea prietenului meu Traian, povestea iubirei mele cu întregul ei şir de fapte îmi pluteşte în minte ca o apă lină în adâncul căreia dorm umbre neturburate.

Simt cum în această perioadă de suferinţă fizică şi morală pulberea fină scuturată de pe aripele atâtor iluzii s'a depus la fund lăsând în urma lor calmul superb al nopţilor de vară, după furtună.

Asemenea picurilor de ploaie ce se preling de pe ramuri până târziu, răsunând în aerul limpede ca un svon de arpegii molcome, atâtea frânturi de amintiri cu regretele şi emoţiile lor, se scutură de pe braţele sufletului meu rămase încrucişate în faţa enigmei iubirei mele pentru Irena.

Cu toată epuizarea, totuş îmi dau seama că o schimbare însemnată şa produs în mine, un fel de evoluţie a sufletului care, fiind uşurat de povoara lui fizică în aceste săptămâni de resemnare dulce în patul unui spital, a avut putinţa să se desmaterializeze fluturând în încăperea mu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tă a pereților albi aripile diafane ale unei ființe noi.

Simt că sunt mai bun decât înainte, că sunt dispus să cedez locul altora când îl cer pentru binele lor și că în golul lăsat de evaporarea dorințelor mele cresc sentimente de un ordin mai înalt care îmbrățișează lumea, diminuând proporțiile exagerate ce le dam personalității mele.

Astăzi înțeleg bine că sunt o ființă măruntă și că superioritatea mea stă tocmai în această comprehensiune.

De aceia tot ce se mișcă în jurul meu e mai dinainte adoptat de mine, căci nu mai pot avea orgoliul omului care nu îngăduie să fie pus la cot cu oricine.

Infrângerea morală pe care am suferit-o m'a coborât într'atâta încât am putut să observ în țărâna în care am stat cu obrazul lipit pretutindeni același instinct de viață care mi-a protejat și mie existența în epoca de dezechilibru prin care am trecut.

El e pulsația pământului și îl putem urmări în curgerea veacurilor ca pe vârfurile de spumă ale valurilor călătoare spre țărm.

Tocmai acum, când am pătruns în adâncurile sufletului meu, îmi dau seama ce fire diametral opusă are femeia pe care am iubit-o cu atâta patimă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cine știe dacă tăria violenței iubirei nu-l va mistui în însăși această nepotrivire, pe care natura în urmărirea scopului ei de multiplicare a formelor căută să o topească în ființa unei ființe, amestecând prin reacțiunile elementele disparate, pentru a da naștere unui suflet mai armonic în alcătuirea lui?

Eu și Irena, a despinde de pe sufletele noastre ceeace e mai bun și frumos pentru a le dărui unei ființe din datoria ce avem față de pământ care a avut grija să ne trezească în forma superioară a vieței noastre.

Ce frumos ar fi fost! Poate concepe omul o operă mai impunătoare în viață?

A face și tu parte din acei care deschid drumul viitorului, adăugând simțirea și gândirea ta valului de forțe ce trec prin tine pentru a se repercuta în infinitul ondulațiunilor universale, înseamnă a te fi încunostințat pe despecate fluidul nemuririi, învingând imoralitatea pe care o aruncă în vise.

Dă-mi-să-mi așternă pe hârtie momentele de la despărțire ca să sfârșesc jurnalul, după cum am sfârșit un capitol însemnat din viața ta.

Amintirea ta mă face să acopăr chipul, adâncindu-mi în noapte sbuciumul meu amar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

festat la suprafață, aș prinde înțelegerea misterului de unde isvorăsc calmul acesta ce'l am și dorința vie de a mă vedea însănătoșit când nu am nici o țintă hotărâtă către cari să-mi îndrept pașii, în urma iubirei mele, care deși sdrobită mă mai stăpânește încă..

Aș putea spune că simt în mine două curente care circulă în sens invers, iar eu în chip bizar le urmez cursul cu tot excluzivismul lor.

Dar cine știe dacă într'un dezechilibru al minței noastre rațiunea ulcerată nu plăsmuește destule propoziții așa ca să ne dea acelaș sentiment de încredere în justețea raporturilor apercepute fără ca să fie în sine o deosebire fundamentală între omul normal și dement?

. . . . . .

Seara când am fost dat afară de Irena și i-am svârlit în față cuvântul „brută" o consider limita extremă la care am putut ajunge fără să-mi perd mințile.

Mi-aduc bine aminte cum m'am oprit la câțiva pași de poartă. Felul cum am fost poftit să ies, cuvântul ofensător rostit de mine mi-a dat deodată încrederea fermă, că totul s'a sfârșit între noi. Lovitura era atât de puternică încât m'am oprit gemând. Am trecut mâna peste frunte ca și cum aș fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vrut să împrăştii ameţeala ce-mi apăsa pe creer ca o negură, apoi am privit conacul. Nu se vedeau de desişul copacilor din grădină decât câteva ferestre luminate.

Cerul înorat făcea cu desăvârşire opac întunericul în care sta cufundată clădirea. Abia puteam distinge zăbrelele porţei şi linia cenuşie a curţei dispărând în grămada de umbră a plantelor agăţătoare. Am făcut o sforţare şi mi-am adunat gândurile care parcă se opriseră din mers odată cu paşii mei.

Realitatea era ucigătoare. Ca să ţi se răstoarne dintr'odată la pământ clădirea ta de speranţe, de năzuinţe, de gânduri la care ai lucrat îndelungă vreme ca la cea mai de seamă operă a vieţei tale, când cu două clipe mai înainte aveai viziunea întruchipării celor mai nebuneşti visuri, numai o fire cu o obârşie de jos ca a mea, mlădiată în cursul veacurilor de rigorile şi umilinţa vieţei de sclav, e capabilă să suporte asemenea sguduire fără să-i sfărâme echilibrul minţii. Aproape fugind am pornit la drum spre casă. Unda de aer încărcată de o bură fină de ploaie îmi răcorea obrajii. Treceam pe lângă copacii de pe marginea drumului şi în clipele scurte de pierdere totală a noţiunilor, prindeam numai foşnetul frunzelor uscate ca pe o rumoare de gînduri strivite.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când am ajuns acasă, m'am apropiat de sobă încălzită apoi am făcut încongiurul o dată și am rămas pe loc un ceasu rămânând multă vreme cu fruntea lipită de masă.

Mai târziu mă gândii atunci să-mi însemn pe hârtie scena petrecută cu câteva ore mai înainte. Dar în fața acelei pagini pe care mi-l reconstituiam ținutul iubirei mele, o cruntă durere îmi frământa ființa, încât de-abia am putut scrie. Mi-am zis: semnele congestiei. Înțelegeam bine că mă pierd, că mă sting pe acolo fără un prieten, fără o îngrijire. Văzui că nu-mi rămâne decât o singură soluție: să alerg la doctorul Traian și să-i spun:

Când simți prăpastia sub picioarele tale, dincolo de toate suferințele, de toate patimile, de toate dezastrele... e instinctul de viață. Scapă-mă.

M'am sculat brusc și am pornit pe jos la gară. Afară începuse să plouă. Din când în când o suflare mai puternică a vântului mărea ropotul ploaei în acoperișurile caselor. Întunericul era pătruns pe ici pe colo de câte o lumină palidă furișată prin geamul ferestrelor...

Mergeam repede și uneori, inferbântat, îmi apăsam capul pe spate ca să primesc în față stropii de ploaie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aveam un kilometru de parcurs din marginea satului până la gară. Noroiul de pe drum îmi îngreuia mersul și înaintam călăuzit de luminile roșii dela gară, care în întunericul nopții păreau niște ochi lipsiți de perspectivă.

Alunecușul și graba cu care voiam să ajung cât mai repede mă osteniseră și nu am oprit să mă odihnesc puțin pe un șir de traverse așezate de alungul liniei ferate din apropierea gării.

Îmi scoasei pălăria încărcată de ploaie și mi-am pus cu palmele tâmplele ce svâcneau de graba cu care veniserăm. Gara, cotropită de zarva luminilor dintre linii, îmi aduse aminte de ziua când am primit-o la gară. Obrazul ei imobil și privirea stăpânită care punea o distanță între ea și mediu, mi se înfățișară clar în minte. Ca și cum aș fi găsit explicarea descoperirii lui la care ajunsesem în această imaginară ce-mi plutea dinaintea ochilor, mi-am zis:

— Nu putea să se sfârșească într'altfel.

Supus, mi-am aplecat capul pe o mână și picotind de somn, am stat așa adâncit până când am fost trezit de semnalul care anunța sosirea trenului în gară.

Când m'am ridicat din locul meu un fior de ghiață mi-a străbătut tot corpul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu respirația întretăiată, scuturat de friguri m'am urcat în tren.

In zorii zilei când m'a văzut la ușa lui, clănțănindu-mi dinții de frig, stropit de noroi pe ghete și haine, cu fața descompusă de nesomn și trudă abia, îngăimând cutele, doctorul Traian a crezut o clipă că sunt pierdut pentru totdeauna.

După ce-a trecut prima criză a boalei, Traian a putut să afle tot ce se întâmplase cu mine.

Induioșat de starea mea îngrijitoare, a crezut că poate să influențeze asupra Irenei dacă i-ar da de știre despre seriozitatea boalei mele și i-a scris în taină prin omul trimes ca să-mi aducă lucrurile ce le aveam în satul de reședință, căci îi împărtășisem hotărârea de a nu mai trece în viața mea pe acolo.

Târziu, când starea mea nu mai inspira nici o temere și mă văzuse vindecat de melancolie, Traian îmi furișe într'o carte pe care i-o cerusem răspunsul Irenei la scrisoarea lui.

Era o dimineață senină de Noembrie.

Pâcla se ridicase și priveam de pe fereastra unde mă așezasem la bogăția de raze răsfrânte de bruma căzută peste pădurile din jurul orașului..

Focul pâlpâia în sobă și în căldura potri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vită a camerei mă simțeam bine după somnul de peste noapte.

Lumina de afară îmi desmorțea toate dorurile care îmi treceau prin minte lipsite de conture precise. Imi dam seama numai de atât: că vroiam să mă mișc, să reintru în viață, să fac ceva

Mânat de neliniștea acestei dorinți luai cartea de pe genuchi ca să citesc. Când o deschid, foile cu răspunsul Irenei căzură din carte... Scrisul ei care îmi era cunoscut în toate amănuntele lui m'a lăsat uimit, mai ales că scrisoarea neavând titlu am crezut că e adresată mie.

Emoțiunea ce am avut-o a fost atât de puternică încât mi-am putut da seama că iubirea mea a rămas neclintită. Țineam în mâini foile acelea cu atât drag, ca și cum aș fi ținut ceva din ființa ei. Ce schimbări se făcuseră în mine?

Niciuna. Numai fondul dorințelor mele trecuse în domeniul lucrurilor inabordabile, așa că nu mai înțelegeam să mă mișc în linia lor și nici să mai sufăr că nu le pot atinge.

Din primele rânduri, mi-am dat seama că nu e scrisă pentru mine.

Cetind-o mi-am reîntărit convingerile ce mi le făcusem cu privire la firea ei dificilă și orgolioasă. Nu mă așteptam la o scrisoare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de iubire, presupuneam numai câteva rânduri pe care ţi le trimite cineva care te-a iubit şi a aflat că suferi într'un spital ca o alinare.

Trecutul cu amintirea lui de bucurii şi de deceptii ce am avut dispărea, lăsând loc unui sentiment de compătimire, pe care mi-l dădea destinul ei, aşa cum răsare schiţat, din această scrisoare, ţesută ca un final de piesă după care cade cortina.

O transcriu aci, cu aceiaş dezolare mută, ca în faţa unui mormânt iubit, la capul căruia tu singur, pui cruce ca să poată un nume şi o dată...

Doninule Doctor,

Pe cât mi-s de cunoscute ispitele unui azil de bătrâni construit după planul lui George, pe atâta sunt de străină de „Azilul George şi Irena".

Îl inaugurasem în ziua logodnei noastre. Cum acest azil aveam să-l dăruim întreagă mea moşie, el era menit să-mi aducă mereu Postolacul de col încă, spre a mă face ca străinătorii vizitându-l să vadă alături de această clădire şi azilul dorit — un pavillon mic pe care avea să fie scris: *Azilul George şi Irena*, aşa fel legătura noastră să rămână o icoană pe veci şi după moartea noastră.

Vizitam azi dar pe pensionarii mei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

[illegible] ziceam, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

învățat nimic nici de bine, nici de rău.

La vârsta când îți dai seama că începi să trăești, vedeam că mi s'a lăsat moștenire o avere frumoasă și în afară de ea, dela mama, un spirit practic în afaceri și oarecare îngâmfare, iar dela tatăl meu setea de visare, de ideal.

Providența mi-a pus în mână acest bagaj și mi-a zis: — Acum să te conduci singură.

Independentă și solitară, din acest amestec de însușiri bune sau rele, firea mea și-a format un sprijin și un principiu dintr'un singur cuvânt „vreau".

Printr'însul am cerut totul dela oameni, dela împrejurări, dela viață: când un lucru n'a eșit după voința mea, indiferent de piedici, am socotit acest lucru ca o ofensă și când mi s'a făcut vreo nedreptate, mi-aș fi dorit putere supranaturală să pot sfărâma, să pot distruge totul.

Nu vroiam să mă văd suferind. Când aveam vreo durere aș fi vrut să mă pot lua singură în brațe, să mă compătimesc, să mă mângâi, să mă alint.

Astfel alcătuită sufletul meu dibuia, căuta un reazem, un țel. Însu-și instinctul l'a dus către iubire. Dar alcătuită cum sunt, ce vroiam eu dela această iubire? — Un sentiment lipsit de mediocritate, un dar complect, fără șovăire, o tindere către absolut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Prin căsătoria mea mi-am adus prima schimbare în viață.

O împrejurare deci m'a dat unui om și am devenit femee.

Atunci am aflat care este partea spiritului și care a materiei în iubire. Acel om însă mi-a mângâiat numai trupul. Nu mi-am dat seama dela început. Senzualitatea ce o cunoscusem prin el întâi îmi amorțise sufletul. Dar într'o zi, mândria mea pălmuită mi-a cerut socoteală de ce fac.

Atunci fiindu-mi rușine de mine, mi-am revenit și îmi păru iubirea ce mi se dăduse ca violarea unui apaș.

Dezamăgită, mi-am impus de atunci să ocolesc un nou prilej de înșelare.

Ce mai puteam face? O tranzacție cu viața? Să-mi spun:

— Pentrucă numai atât mi se cuvine, accept ceeace mi se dă?! Nu; mi-a fost întotdeauna cu mult mai ușor să abdic cu totul dela orice dorință, decât să azist la mutilarea ei.

Și de aceia, în lumea mea, împărțită între oameni preocupați numai de afaceri și oameni în goană după petreceri, mi-a fost ușor să ocolesc acel sentiment ce odată cu atâta sete îl cătasém.

Căci cine își ațintea privirea asupra mea?

Doar ruinații sau oamenii fără căpătâi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mele goale...

Dragostea ei mă sperie cu atât mai mult, cu cât mă simt mai puţin vrednic de ea. Mă tem să nu mă las pradă înşelărilor. Imi trebuia dovada calităţei acestei iubiri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Și-am pus pe acest George să dau întreg
ființei mele, gândurilor mele, voinței mele:
Voiam să mă dăruesc cu pentru a realiza prin el ființa vieții, a ființa prin dar
și cel mai dureros sacrificiu complect.

Dar George n'a putut fi omul închipuirii
mele.

La prima ocazie, a svârlit depe dânsul
ca pe o povară tot ce i-sei dăruisc și căl-
când peste dânsa a negat tocmai ceeace vro-
iam eu să mi se respecte, să fie recu-
noască: sufletul.

Și azi vii, Doctore, și-mi spui:

— George suferă, George suferă, suferi
mereu!

— Care George?

Acesta de azi nu mă înduioșează. El e
iata acestei întrebări. mi-a urcobuit
George pe care l'am iubit eu, el a creat
meu. El a fost o realitate. S'a născut și
a trăit până în momentul când a pierit
și dânsul. Cel de azi e altul pe care nu l
cunosc.

Și ce dacă nu m'am lăsat cerută de scri-
soarea d-tale. Calmă, pot sta de vorbă
cu d-ta. Numai clipa prezentă
nu mă mai
trecute, însă mersul ei va fi întotdeauna
lig. Însăși firea ei e izvor de suferință

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Astăzi ce mai cerî cu principiul tău „Vreau"?

Două lacrămi mari îmi cad pe față...

— Azi vreau atât: Să uit un singur lucru și cel mai dureros în viața unei femei: că ea s'a dat trup și suflet la doi „străini!".

Iată socoteala cu care îmi închei trecutul!

Azi mă apropii de 30 de ani. Numărul lor mă îngenuche sub o grea tristețe și mă face să-mi rostesc aceste chinuitoare versuri:

Spune ce-ai făcut,
Tu care plângi mereu,
Spune ce-ai făcut
Cu tinerețea ta?

Ca să înțeleg tot ce este iremediabil în fața acestei întrebări, mi-a trebuit o tinerețe pierdută..

Irena W.

Nu putea fi o icoană mai reușită a firei ei, ca scrisoarea aceasta.

Neobișnuită cu jumătăți de soluții în viață, ea nu poate să acorde concesii sau să ierte ceva.

Drumul ei e drept fără sinuozități. Un obstacol din cale îi poate împrima altă direcție, însă mersul ei va fi întotdeauna acelaș. Însăși firea ei e isvor de atâtea decep-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lii. Iluziile ce le creiază sunt atât de fragile încât la cea mai mică atingere se distrug fără să rămâe ceva în urma lor.

Felul ei de a fi, îți dă impresiunea că e o ființă de o esență deosebită și subtilă ce lasă în urmă cu câteva veacuri formele noastre comune de viață în care ea se găsește străină, stingheră și incapabilă să se adapteze.

De aci isvorăște și violența dorinței ei de a șterge din minte orice urmă de trecut ca pe un lucru cu care a venit în contact numai din jocul hazardului.

Prea mândră pentru a se plânge de soarta ei, înțelege că nu mai are ce spera decât „liniștea" în care să-și toarcă până la capăt firul zilelor.

Fără să aibă un regret de trecutul ei, își va aștepta sfârșitul vieței cu calmul desăvârșit al acelora care au simțit pământul prea jos pentru aspirațiile lor, iar cerul prea sus pentru a îmbrățișa imensitatea lui.

Profund deosebit de ea, îmi dau seama că eu aparțin veacului meu, generației mele, universului acesta. Simt de pe acum germinația dorințelor de mâine, pe care le voi împăca ușor cu mijloacele ce-mi vor eși în cale...

Sunt însănătoșit pe deplin. Mâine voi pleca.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe peronul gării, mișcat, voi sta lângă mâna prietenului meu care mi-a dăruit lumea și-apoi mă voi sui în tren ca să aud cum oceanul de visuri omenești îndelung înșelată, pustiu încă de bucurii de necazuri de iluzii de deșteptări cu care ne umplu anii zilelor.

Spre ce limanuri voi fi călăuza vieței mele? Iată întrebările care nu mi le voi mai pune niciodată.

Mirajul fericirii m-a readus în portul de unde pornisem cu pânzele întinse înălțat de visuri. Acum sunt din nou pământul romînesc sub picioare.

Instinctiv îmi lipsește urechea dreaptă, fragil al pumnului de forfe ce se sbat în mine și supus îmi reiau mersul în cadența lor ce o păstrează de un șir de veacuri străbătând generațiile ce să ajungă până la mine pentru a porni mai departe în acest [illegible] FINE

Profund dezgolit de ea, îmi dau seama că eu aparțin veacului meu, generației mele, [illegible]

Sunt însărcinat pe deplin. Mâine voi plecă..

în cale..

impăca ușor cu mijloacele ce-mi vor ești

mulția dorințelor de mâine, pe care le voi

universului acestia. Știut de pe acum gecmi-

oceanul de visuri omenești [illegible]

[illegible] pustiu încă de bucurii de necazuri de

iluzii de deșteptări cu care ne umplu anii

zilelor.

Spre ce limanuri voi fi călăuza vieței mele? Iată întrebările care nu mi le voi mai pune niciodată.

Mirajul fericirii m-a readus în portul de unde pornisem cu pânzele întinse înălțat de visuri. Acum sunt din nou pământul romînesc sub picioare.

Instinctiv îmi lipsește urechea dreaptă, fragil al pumnului de forfe ce se sbat în mine și supus îmi reiau mersul în cadența lor ce o păstrează de un șir de veacuri străbătând generațiile ce să ajungă până la mine pentru a porni mai departe în acest [illegible]

Profund dezgolit de ea, îmi dau seama că eu aparțin veacului meu, generației mele, [illegible]

Sunt însărcinat pe deplin. Mâine voi plecă..

în cale..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

CÂND PENDULA BATE CINCI

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Iubita mea Diana,

Mi-am adus aminte de tine astăzi. Sunt încă la vie după culesul ei şi în monotonia aceasta apăsătoare a unui sfârşit de Noembrie, cu viţele îngropate, cu nucii fără o frunză, cu cărările dispărute sub noroi, cu vântul care şgudue ferestrele, vreau să mă înviorez puţin, scriindu-ţi ţie şi retrăind astfel o comedioară jucată de mine astăvară la Bucureşti.

Pela sfârşitul lui Iulie mă hotărăsc a pleca dela moşie ca să viu în capitală unde aveam să urmez o cură.

Mi-era nespus de dor de acest simpatic Bucureşti al nostru pe care nu'l văzusem de multă vreme.

Cu toate, „tramvaele asasine", cu toţi cerşetorii care năpădesc străzile, totuş aspectul lui e din cele mai vesele şi mereu acelaş.

Mi s'a părut că văd aceleaşi figuri la Capşa, că mă servesc aceiaşi vânzători la Luvru, că aceleaşi florărese stau jos pe trotoar lângă Riegler, aşa cum le-am lăsat eu la plecare.

Un singur lucru n'am mai găsit: pe uşierul în livrea roşie dela „Select-cinema", dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de această pierdere m'a consolat acelaş pian automat dela Zaharia care cântă neîntrerupt de cinci ani întregului Lipscani.

Ce să-ţi spun? După o viaţă trăită în cea mai mare parte în singurătatea dela ţară, aci parcă-ţi tot trezeşti simţurile la viaţă.

Aci poate găsi fiecare după cum îi este dispoziţia de melancolie sau de o sănătoasă veselie, aci trebuie să alegi cu grijă pe cei cu care să petreci şi să te fereşti de cei ce te-ar putea face să pari ridicol în ochii lumei.

După câteva zile de vagabondaj, am trebuit să-mi cumpărăm de îndată pentru mele în Bucureşti, casa nr. 5 dela Dionisie Lupu, colţul cu Episcopul Dionisie Lupu, colţul cu Episcopul Dionisie Lupu, colţul cu Episcopul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

[illegible] în jurul meu scaune şi oameni aşezaţi în ziare şi în revistele hârtiei de [illegible] [illegible] în adevăr înfăţişarea [illegible] Printre altele am remarcat un tablou care reprezenta o simplă „pansea" de [illegible] [illegible] de care autoarea fusese atât de încântată încât [illegible] [illegible] [illegible]

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In fine îmi veni rîndul. Mă găsii deodată în faţa medicului. Imi făcu examenul necesar în care timp vorbea cu mine concis: punea întrebarea astfel încât ca implica un răspuns, fără o vorbă de prisos. Ce să-ţi spun, draga mea?

Acest om are un fel de a-şi cerceta bolnavii ,încât eu, una, în faţa lui, aveam impresia că am devenit un animal cuvântător, care este examinat de un doctor veterinar.

El nu te întreabă: cine eşti; de unde vii. La el totul e precis: boala e aceasta, locul acesta, restul nu interesează.

Urmând să fiu în cura lui mai multă vreme, a doua zi făcui toate preparativele necesare şi îl aşteptam cu o nespusă curiozitate. Intr'adevăr, acasă la mine, iar nu în cabinetul medical, oricum, îmi ziceam, va trebui să se atenueze din rigiditatea lui profesională.

Dar când veni, văzui că m'am înşelat.

Omul acesta parecă uitase să vorbească; iar eu, ca paralizată, nu mai îndrăsneam.

In toată încăperea nu se auzea decât zăcănitul instrumentelor şi atât.

Un fel de frică mă îngheţase şi suportai totul, fără o clintire ,fără o vorbă, dar deodată dureri mari îmi înfrânse încordarea voinţei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Doctorul remarcă aceasta și mă întrebă:

— Ți-e rău, da?.

Făcui doar un gest, căci sufeream istovitor și atunci el se așeză, scrise o rețetă, sună și spuse:

— Alergă la o farmacie imediat, să aduci doctoria prescrisă aci și să vie cineva să vegheze lângă doamna.

Soacră-mea se prezentă imediat și doctorul îi spuse:

— Veți da 20 de picături de morfină în puțină apă, imediat ce se aduce medicamentul.

— Vai! morfină! De ce, Domnule Doctor? făcu soacrămea îngrozită.

Dar el imperturbabil:

— Pentrucă Doamna are dureri mari.

Ne salută din ușe și spuse:

— Pe mâine.

Iar eu în urma lui murmurai:

— Veterinar!

A doua zi, durerile le-am avut mai slabe și când doctorul vroi să-mi dea medicamentul supsei:

— Deocamdată pot suporta...

— Ai mai luat morfină eri? mă întrebă în ziua următoare.

— Oh! da, i-am răspuns. Mi-a fost bine cât ai stat d-ta lângă mine. Parecă imediat ce ai trecut pragul n'a mai avut cine să mă apere de dureri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mă privi surprins, se miră desigur că un pacient îndrăsnise să vorbească mai mult decât i se cerea.

Totuş în aceiaş zi, când voiu să mă ridic de pe pat, doctorul mă luă în braţe ca pe un copil şi-mi spuse cu aceeaş voce cunoscută, în care se ascundea totuş un imperceptibil zâmbet:

— Ca să fugă durerile.

— Acest gest din partea lui mă surprinse cum îl surprinde pe oricine. Dar cunoaşte. Era ceva în fiinţa lui, „întrecea toate aşteptările"...

Într'o zi, doctorul mă rugă să mă duc de aci înainte eu la dânsul în orele obişnuite de consultaţie pentru continuarea cureiei.

Am primit cu entuziasm.

Aveam în fiecare zi, o oră, două, la dispoziţie pentru a mă distra cum voiam, căci bănuiam ce defilare de documente omeneşti voi avea pe sub ochi.

Astfel, că la o întâlnire hotărâtă vedeam regulat pe „cele două ofiţărese", pe „croitoreasă", pe „măiorul dela Minister" cu care împărţeam zilnic mâhnirile acestui doctor.

Acum îi voi pune să vorbească pentru mine.

E cald; mai toată lumea stă în prima

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

odaie, unde e mai răcoare. În cele două ofiţăresc conversează cu un domn. Domnul de lângă mine îmi zice: — Vai! Domnule Doctor, eu sunt [illegible] Domnul: Dumneavoastră ce vă mai plângeţi, că aveţi [illegible] Mă întorc spre grupul ofiţerilor: — Iertaţi-mă, domnilor, de a pricepe ce-or fi având...? Extenuată de pricina căd pe un scaun şi ascult resemnată pentru a 25-a oară povestea [illegible]

— Mă durea mâna şi nu ştiam ce am. Din toţi medicii la care m-am arătat, numai domnul Doctor X mi-a ghicit boala: aveam un os mort.

Trebuia să fiu operată. Viu la dl. Doctor şi zic:

— Domnule Doctor, unde îmi face operaţia?

Zice — La un sanatoriu!

— Vai! Domnule Doctor, eu sunt [illegible] muncitoare, de unde să-mi plătesc sanatoriul?

Domnul Doctor zice:

— Nu fii proastă, ai să stai numai trei zile, pe urmă te duci acasă şi ai să vii la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mine pentru pansamente, iar pentru operație n'ai să-mi dai nimic...

Mai aveam de ascultat cum în sanatoriu era bine, hrană excelentă, dar ea, ca tot omul bolnav, nu avea gust de mâncare, de care se folosea mama ei, pe când ea se hrănea cu pește sărat și măsline, etc.„

Noroc că vine spre grupul nostru o fată tânără, care tocmai eșea dela consultație.

Croitoreasa o întâmpină zicându-i:

— Dar matale de ce suferi?

D-ra. De rinichi.

Croitoreasa: Și te-a examinat?

D-ra: Desigur.

Croitoreasa: Te-a examinat intern?

D-ra: Desigur.

Croitoreasa: Dar d-ta nu ești d-șoară?

D-ra: Ba da.

Croitoreasa: Atunci?

Eu, agașată o întrerup:

— Dar nu mai sâcâi pe d-ra că nu te înțelege.

Croitoreasa în chip de concluzie:

— De aceia mie îmi place că sunt domnișoară, că nu-mi cere nici mi doctor să mă examineze!!...

Asupra tuturor, peste această lume mărunță și necăjită, un singur om domnea ca un rege. Era „maiorul dela minister".

Ori și când ar fi venit, lui i-se ceda ime-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

diat rândul fără nici o protestare, fără nici o explicație.

Însăși Maria aproba:

— Dumnealui e dela Minister!...

Și paralel cu romanul fiecăruia, aveam și eu romanul meu; s'a început aproape, fără știința mea, ca apoi, să'l transform în comedie.

Doctorul, nu-și schimbase întru nimic atitudinea față de mine; urmă între noi un dialog scurt, o vorbă, două, necesare ca întrebare sau răspuns, din partea fiecăruia, după împrejurări, și atât.

Într'o zi, cum din greșeală vroind să mă ridic de pe canapea eram să mă isbesc de un dulap de sticlă, doctorul mă luă binișor în brațe și mă lăsă jos.

Acum, spune-mi tu: De ce în loc de un banal cuvânt de mulțumire, i-am spus:

— Dar... Domnule Doctor... nu mai am dureri...

Doctorul pricepu aluzia și-mi spuse:

— Eh! am vrut să te protejez...

Acest mic dialog avu un efect bizar; ne-a împrietenit. De atunci în fiecare zi, primeam această politețe dela Doctorul meu...

Mă întrebam: De ce această atitudine din partea lui? Are vreun sentiment pentru mine? Mi'l va spune vreodată sau nu? Era o situație care mă enerva.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Încercai o provocare și în ziua următoare cu o figură bine compusă ca să suferindă, îi zisei:

— Domnule Doctor, sînt de multe zile să vă spun că am insomnii...

— De ce n-ai zis și de ce ai insomnii?

Dar eu răspunsei cu o seriozitate care părea dureroasă:

— Nu mă întrebați, Domnule Doctor, dar vă rog dați-mi ceva ca să dorm.

Imi scrise rețeta, nu mă întrebă nimic, dar la plecare îmi luă mâna, o sărută și-mi spuse:

— Să dormi.

Atât; nici o insistență din partea lui să-mi afle secretul insomniilor. Tot ce progresase în raporturile noastre rămăsese ca cum ghicește de a-mi săruta mâna de fiecare dată când ne vedeam.

Cum li-am spus, Diana mea, parcă un suflu senzual mă învăluia.

Ajunsese la mine ceva obsedant, nevoia aceasta de a mă ști dorită de acest om.

Alergai atunci la o altă provocare.

Mi-am zis: Pentru ochii cei pătrunzători ai doctorului, pentru ochii aceștia, cari văd prin haine, cari știu ce ascund ele, cari știu cum sînt trupurile, pentru ochii aceștia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

smulge un cuvânt din cele ce aşteptam. Simţiai atunci o spaimă pentru două, trei pete ce mi se iviseră pe corp ca să mă pot desbrăca în faţa lui.

Mă îmbrăcai în ziua aceia cu o rafinerie de curtizană îndrăgostită. Alergasem prin toate magazinele ca să găsesc cel mai bun şi mai tare parfum, îmi răscolisem tot dulapul ca să-mi aleg cea mai frumoasă cămaşe. Mă compusesem ca pe o operă de artă vie pe care avea s'o contemple un artist.

Dar... pentru toată truda mea, n'am primit decât acest răspuns:

— Ce bine făcută eşti. Te-aş fi crezut mai slabă.

Poţi să te îmbraci; n'ai absolut nimic.

Atunci mi-am dat seama că pe un doctor nu'l poţi ameţi uşor. A pus atâtea diagnostice trupeşti... Ce-i mai poate vorbi lui un trup gol...

M'am gândit însă că îmi rămâne să-l atrag într'un miraj al sufletului. Dar cum? Venind cu mijloace noi, neprevăzute; să reuşesc a-l interesa prin cuvintele ce nu i-s'au mai spus. Şi atunci am hotărât astfel:

Să'l fac să creadă că această femee tânără şi frumoasă nu a mai iubit până acum, că el, doctorul de 46 de ani, marele,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

eruditul doctor, e întâiul ei amor.

De data aceasta chiar am avut insomnie. Mă deşteptam noaptea, mă gândeam, socoteam, renunţam şi iar mă gândeam până când m'am decis asupra cuprinsului celor ce aveam să-i spun.

Acum rămânea să-mi pregătesc intrarea. O împrejurare m'a servit singură.

Într'o zi, se vede că nu aveam o mină tocmai bună. De cum intrai la dânsul, mă privi luându-mă de mână şi-mi zise:

— Pariez că iar n'ai dormit.

Atunci eu i-am spus:

— Să dorm, Domnule Doctor? Când mă simt bolnavă...

— Dar nu, dragă copilă, îmi răspunse, eşti sănătoasă, o zi, două şi am terminat... divorţăm... adăogă râzând

— Oh! Domnule Doctor, dar nu aceasta mă preocupă, ci o suferinţă intimă şi totuş neexplicabilă mie până la un punct.

— De ce nu mi-o spui şi mie? zise doctorul.

Eu, după o ezitare calculată, continuai.

— Da, v'aş spune, însă mi-ar trebui să-mi acordaţi zece minute din timpul d-voastră atât de preţios.

Revenit imediat la realitate consultă pendula şi zise repede:

— Da, azi sunt foarte ocupat; am două

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

consultații în oraș. Dar mâine, mâine să-mi spui.

A doua zi, nu m'am dus. M'am desbătut cu mine însă-mi. Vroiam să văd, dacă cele ce aveam de spus nu au ceva imoral în cuprinsul lor sau dacă îndrăsneala mea nu părea cinism. Dar mă liniștii curând, mă servea faptul că e doctor. Îi făceam o confidență cu un caracter oarecum medical; rămânea un nu știu ce întrebător în urma destăinuirei mele, care putea să fie interpretat oricum.

Totuș mă întrebam: însă cu îi voi spune că îl iubesc?! Nu trebue să mă aștept la vreo consecință? Cum o mai pot refuza? Dar o pot accepta?

Dacă steteam să mă gândesc adânc, probabil că aș fi ezitat mult înainte de a-mi răspunde. Dar curiozitatea mea, o curiozitate bolnăvicioasă chiar, mă făcu să mă hotărăsc repede, așa ca să n'am timpul să cumpănesc mult alternativa și-mi zisei:

— Și la urma urmei? Brațele lui care mă înconjoară fără ca să mă strângă, fața lui care se apleacă asupră-mi fără ca să-i înțeleg expresia, atitudinea lui toată curtenitoare fără a fi provocătoare, totul mă face să doresc a cunoaște pe acest om.

Ce-mi pasă mie că e o poveste pe de-a'ntregul inventată, ceeace îi voi spune? Nu vreau decât să isbutesc a-l cuceri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Savantul acesta rece, preocupat numai de știință, surmenat numai de muncă, neinteresându-se de nimic din afară, vreau să devie un simplu om în fața mea.

La ce să mai cuget când îmi trebue această realizare cu orice preț?

Și-apoi, ca să-mi dau tot curajul necesar întreprinderei mele, încheiam raționamentul cu această glumă: In fine, în cel mai extraordinar caz, am să-mi permit pentru prima oară în viața mea luxul unui amant.

...M'am dus. Când intrai pe ușa camerei de consultație, bătea pendula ora cinci. Nu mai era nimeni. O tăcere mormântală. Nu mi-a întins mâna. Imi indică un fotoliu de lângă biurou, pe care mă așezai mecanic, iar dânsul se instală pe un altul în fața mea.

— Acum să-mi spui, zise Doctorul.

— Domnule Doctor, începui eu, v'am spus că sufăr de o boală.

Destul de contrariat, doctorul ridică privirea asupra mea...

— Ii zic boală, continuai eu, pentrucă nu știu cum să numesc ceeace mă agită... Da, nu sufăr de nimic, trupește sunt sănătoasă. Atunci?.., Nu știu! Totuș v'am făgăduit să mă spovedesc d-voastră. Și pentru aceasta v'am cerut zece minute. Voi căuta să vorbesc cât mai pe scurt, ca să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

reușesc a vă economisĭ ceva din timpul acordat.

— Haĭ! vorbește! zise doctorul râzând de introducerea mea.

Imi luai o poză frumoasă. Piciorul stâng lipit de scaun, dreptul puțin înainte, cu mâinile încrucișate puse pe genuchi, în ochi cu o privire de suferind, uitându-mă spre el, începui:

— Voi căuta să intru deadreptul în subiect. Eu la drept vorbind nu m'am ostenit a mă cunoaște, pentrucă cu educația pe care am primit-o lucrul acesta nici nu l'aș fi putut face, și nici nu-mi era necesar.

Dar de când eram copilă încă, auzeam pe tatăl meu spunând: Din toți copiii mei, de unul cel puțin sunt sigur că va fi fericit — pentrucă e singurul docil.

Vorbea de mine și într'adevăr de atunci am rămas ființa docilă prin excelență.

Deprinsă ca să primesc de-a gata totul, neobișnuită a dori *eu* ceva pentru mine, credeam că tot alții îmi vor oferi și fericirea într'o zi.

Așa se face că, atunci când s'a luat hotărârea să mă mărit, am primit.

O pauză.

Doctorul mă privea nedumerit.

— Să continui, Domnule Doctor?

— Desigur mă încurajă el.

— Să nu credeți că am să fac paradă de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ignoranța mea. Nu eram atât de novice încât să-mi închipuesc că un soț cere nevestei sale numai o sărutare pe frunte. Și totuș revelațiunea m'a consternat...

— Mă rog, o întrebare, făcu Doctorul: — îți iubeai bărbatul?

— N'am iubit pe nimeni, niciodată, am răspuns cu un zâmbet amar.

Dar totuș, privește-mă puțin. Domnule doctor, sunt o ființă, nu? alcătuită ca orice om. Ei bine, cu toate astea, eu n'am fost până acum decât un obiect de care uza bărbatul meu...

— Dar, dragă copilă, sunt mii de femei în această situație.

— Dați-mi voe să mă explic profan: Se poate din contactul tău cu un lucru din afară să nu ai nici o senzațiune, așa precum simți frigul, căldura, sau mai știu eu?! Ei bine, domnule doctor, ca și cum făptura mea se împotrivea oricărei simțiri, la pasiunea puternică cu care eram cerută, vroită, cucerită, eu am rămas rece, inertă.

— Și ai suferit din cauza aceasta?

— Da; la început... desele inzistențe îmi păreau o insultă, dar apoi cu timpul.. m'am supus, m'am liniștit. Eram convinsă că aceasta e datoria mea. O viață întreagă fusesem deprinsă ca să ascult, iar acum devenisem ceeace era menirea mea să fiu:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dintr'un copil docil, o femee docilă și atât...

Soptii încet:

— Domnule Doctor, confidența trecutului meu sentimental s'a sfârșit.

Doctorul mă privi atent, își puse mâna pe ochi și spuse:

— Continuă

Parecă în jurul nostru se creiase o atmosferă de mister. S'ar fi zis că totul aștepta desvăluirea unei taine.

— Domnule Doctor, spusei încet, au trecut cele zece minute.

Doctorul în aceiaș atitudine răspunse:

— Urmează, copil duios, spune...

Vai! Diano, ce emoționată eram! Gândește-te de aci înainte, minciuna mea mergea spre țelul ei.

Cu o voce sugrumată spusei:

— Și într'o zi un sentiment nou, un fior necunoscut pătrunse în ființa mea. El a venit fără ca să-l chem pentrucă nu îl cunoșteam încă... a venit ca o vraje încântător de dulce și de înspăimântătoare. Și ceeace e mai ciudat, este că acest sentiment s'a născut în mine pentrucă iubesc, iubesc pe un om care mi-a creiat acest sentiment fără știința lui.

După o clipă de tăcere, urmai din ce în ce mai emoționată:

— Să-ți spun cum este.. el.,? Are ochii la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fel cu vocea. Oh! cum trebue să asculți când îți poruncesc odată cu vorbele și ochii lui și cum te mângâe glasul ca o pornire care ar veni din adâncul inimei, când te mângâe ochii aceia.

Nu știu cum a fost!

Mi-am simțit sufletul captivat ca de o fascinare de care nu-mi dau seama ce este până când din atingerea cu dânsul s'a deșteptat azi întreaga mea ființă care pentru prima oară, mirată, presimte iubirea.

Doctorul își cuprinse fața în mâini, emoționat, parecă zdrobit de emoție și spuse:

— Nu ți-e frică acum de pânda deceptiilor?

— Domnule Doctor, zisei cu amărăciune, am avut grije să le ocolesc.

— Cum?

— Refuzându-mi orice speranță. Nu cer nimic azi și nici morfină. Port în mine tremurul cântecului meu de iubire, pe care nu'l știe nimeni decât d-ta... Acum că îl cunoști, mă duc, liniștită,... fericită...

Doctorul își ridică fața. Ochii îi luceau.

Veni spre mine, îmi luă mâna delicat, fără s'o strângă măcar ușor și-mi spuse:

— E în cecace mi-ai destăinuit o sinceritate complectă, controlată cu suflet și cu știința mea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mă sărută uşor pe păr şi mă întrebă:

— Cum te chiamă?.

— Ariana...

Schimbarăm o privire intensă ca doi nenorociţi pe care totul îi desparte, apoi plecă de lângă mine, se aşeză iar pe scaunul său, îşi propti capul în mâini şi-mi spuse:

— Du-te, Ariana, azi sunt covârşitor de mişcat. Mâine am să-ţi vorbesc.

Mă ridicai călcând uşor ca să nu fac nici un sgomot şi cu mâna pe uşe în clipa plecărei îi şoptii:

— Lasă-mă să-ţi spun pe nume, acum, pentru întâia şi ultima oară.

Sugrumat, făcu:

— Spune!

Murmurai ca o mângâere:

— Adrian!

Îşi isbi capul de marginea biuroului şi drept răspuns auzii un şuer de gemăt.

Pendula suna jumătatea dintre cinci şi şase.

Eşii ,lăsându-l astfel ca într'un sfârşit de piesă de teatru. Imi îndesai pălăria pe cap şi plecai fugind aproape.

Ajungând acasă, mă închisei în odaie şi cu capul în perne, am retrăit moment cu moment timp de ore întregi acea jumătate de ceas pe care un copil a furat-o unui om mare. Eram obosită şi mă mustra conştiinţa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tocmai către orele opt seara, când soacră-mea strecurându-se în odaie mă chemă să viu la masă, m'am putut desmetici.

In faţa ei, preocuparea mea îmi apăru ca ceva odios. Mă simţeam vinovată. Mă lăsasem învinsă, nu de un sentiment puternic ci de un capriciu.

Ce-mi rămânea să fac? Să înmormântez cu grije mica mea taină de care îmi era acum ruşine. Trebuia deci să-i apar calmă şi cu aceiaş înfăţişare ca întotdeauna. Educaţia şi obişnuinţa m'au ajutat.

Câte circumstanţe nu ne poruncesc atitudini contrare simţămâtului nostru!...

Sării în sus, o luai de braţ şi comunicativă mai mult decât oricând, ne îndreptarăm către sala de mâncare.

Mă făcui că mi-e o foame fără seamăn. Cum soacră-mea lăuda o mâncare de cartofi în unt mă servii şi cu încă odată deşi tacmai acest fel de mâncare mi-a fost nesuferit întotdeauna.

Simţeam în mine nevoia de a-i fi plăcută şi chiar supusă. In felul acesta parecă domoleam părerea mea de rău.

De aceia când mă întrebă dacă i-am scris de curând bărbatului meu, i-am răspuns:

— Chiar mâine îi depeşez să vie.

Era fericită, iar eu făcându-i această bucurie simţeam că încep a mă reabilita.

Dar ce moment greu am avut când îmi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

putui lepăda masca impusă. Simţii că port pe mine o povară apăsătoare. In zadar îmi ziceam, că deoarece nimeni nu ştie ceeace am comis, nu-mi rămâne decât să uit şi eu. Aveam înrădăcinată în suflet o contrarietate chinuitoare, purtam în mine amintirea unei fapte pentru care m'aş fi pedepsit ca să o pot şterge. Mă simţeam umilită faţă de mine, faţă de bărbatul meu, faţă de confidentul meu şi totul numai de dragul unei minciuni.

Astfel frământată de simţirea mea adormii cu greu.

Când mă deşteptai a doua zi, aveam una din acele stări sufleteşti când oricum ai rezolva problemele ce te preocupă tot nu găseşti o soluţie care să te împace.

Totuş ca un act de voinţă, m'am decis a telegrafia bărbatului meu să vie, adăogând însă că abia peste câteva zile voi termina cura. . .

Imi lăsam astfel un răgaz de timp, pentru a întâmpina prudent orice neprevăzut.

Dar când veni ora obişnuită pentru vizita la doctor o lipsă de hotărâre mă paraliză.

Şi totuş eram obligată a mă duce, în calitate de clientă cel puţin. Insă prezenţa mea avea să aducă desnodământul. Il presupuneam sau nu? Trebuia să-mi pregătesc o atitudine? Nu; de fapt rolul meu era terminat, dar trebuia să aştept consecinţele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pentru a le examina, ca să nu mă las surprinsă, hotărâi să amân cu o zi ducerea mea la dânsul. Eram mai liniştită.

Dar iată că pe la cinci seara mi se spuse că sunt chemată la telefon. Era doctorul care îmi vorbea.

De cum mi-a recunoscut vocea auzii:

— Ariana, te rog vino chiar acum, te aştept.

Auzii paşi uşori de spion prin cameră.

Răspunsei:

— Nu mi-e tocmai bine...

El insistă:

— Atunci viu eu la tine, da?

— Viu imediat, Domnule Doctor, spusei, închizând telefonul.

Soacră-mea care ascultase la spatele meu, mă întrebă cu privirea.

Îmi stăpânii emoţia şi cu oarecare prezenţă de spirit spusei pe un ton degajat:

— Doctorul mi-a comunicat să mă duc neapărat astăzi la dânsul de oarece mâine lipseşte din localitate.

S'a mulţumit cu această explicaţie, ceeace doream şi eu.

Mă îmbrăcai repede şi pe drum îmi aminţii cuvintele auzite la telefon. Ele mă edificau; erau prea intime pentru a mă aştepta la o mărturisire de dragoste. Le găseam îndrăsneţe şi acel „tu" auzit la tele-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fon mă isbea neplăcut. Insă trebuia să merg înainte!...

Ca și în ajun nu mai era nimeni. De cum intrai doctorul îmi eși în prag și cu o grabă care m'a înghețat închise ușa în urma noastră.

Rămaserăm fiecare ţintuiţi locului și câteva clipe nu schimbarăm nici o vorbă.

Avui timp să mă reculeg, îmi amintii toate cele petrecute în ajun și deodată mă simții reintrată în rolul meu.

— Da; mi-am zis, nu trebue să par rece, ar putea să bănuiască comedia mea urâtă, ceeace ar fi și mai îngrozitor decât chiar fapta mea.

Ridicai atunci privirea către dânsul, o privire din acelea care întreabă cu neliniște.

Atunci el îmi spuse:

— Mă erți că te-am forțat să vii?

— Era chiar necesar, răspunsei; m'am crezut eri mai tare decât sunt. Abia în urmă am constatat cât sunt de lașă. Da, nu aș fi putut veni ca să aud că...

— Să auzi că...? făcu el.

— Ei bine, răspunsei eu, cu un glas în care parecă adunasem toată resemnarea, ca să aud ceeace voi auzi azi, că povestea mea e visul unui nebun.

Doctorul mă învălui într'o privire de dra-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

goste intensă. Era atâta fericire pe chipul lui. Credea că are în mână puterea de a mă face să sufăr sau să fiu fericită şi se bucura de durerea mea din acel moment. Avea s'o şteargă atât de repede! îşi zicea el.

Imi luă mâna şi o lipi de obrazul lui. Mă conduse astfel către fotelul pe care stătusem în ziua mărturisirei mele şi-mi spuse:

— Ariana... de-ai şti tu, câte ore am petrecut aseară singur în această odaie în care va rămâne mereu amintirea fiinţei tale...

— De ce, Domnule Doctor? zisei eu.

Doctorul transfigurat şopti:

— Ariana mea, dulce!

Eu continuai:

— Aş vrea să te întreb, dacă n'ai găsit mărturisirea mea prea îndrăsneaţă; îmi vine aşa greu să mă ştiu rău judecată de d-ta.

— Dar, nu, Ariana, răspunse dânsul, înţeleg atât de bine nevoia ce ai avut-o de a-mi împărtăşi simţirea ta; ca te copleşea atât de covârşitor încât trebuia s'o exteriorizezi destăinuindu-te mie.

E firesc. Şi ce frumos mi-am explicat eri, după plecarea ta, toată gama sbuciumului tău.

Ţi-am urmărit suferinţa şi simţirea pas cu pas, am reconstituit-o pe de-a întregul şi mi-am dat seama din ce complex a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dânc al simțirei tale a isvorât acel strigăt de dragoste, pe care l'am auzit eri aci...

— Și el ți-a lăsat vreo impresiune? zic eu cu glasul trist...

— Oh! Ariana! dar îți dai tu seama de frumusețea omagiului ce mi-ai adus? Și de-ar fi numai atâta și tot ar fi destul ca să mă simt impresionat.

Ridicai capul și mă gândii surprinsă: — Ah! vezi, nu găsisem acest termen pe când căutam un mijloc de cucerire. Da, omagiul lingușește amorul propriu și el e inerent oricărei naturi...

Probabil în fața acestei constatări zâmbeam, căci doctorul îmi spuse:

— Nu m'ai înțeles în deajuns. Vroesc să-ți spun ,— și dintr'o singură mișcare se așează pe covor la picioarele mele — da, vreau să-ți spun că te iubesc, Ariana, nu numai în urma mărturisirei tale, dar dinainte chiar. Te-am iubit și am luptat și eu cu mine însu-mi paralel cu tine.

Îl priveam surâzând, cu satisfacție. Îmi luam dintr'odată răsplata pentru orele mele de nedumirire.

— Și de ce? întrebai eu.

— M'ai cucerit de când te-am cunoscut. Aveai un fel de a-ți nara suferința ca și cum vorbeai de durerea altuia. De asemenea chipul stoic cum suportai cura la care te

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

supuneam și care pe un alt client l'ar fi făcut să geamă, iarăș m'a impresionat. Te studiam te urmăream de fiecare dată când te aveam în față și cu încetul m'am lăsat captivat de farmecul persoanei tale, a inteligenței tale, a distincției tale. Într'o zi, iată — să-ți spun — am avut tentația să te strâng în brațe și să te sărut.

— Și ce te-a oprit dela acest gest?.

— Un gând pe care l'a chemat conștiința mea de medic; ar fi însemnat că-mi necinstesc apostolatul, uitând că în acea clipă sunt doctor.

Și după o pauză urmă:

— De altfel, Ariana, era pentru întâia oară că m'am surprins într'o atare situație..

Stetea jos la picioarele mele, își pusese mâinile și fruntea pe genuchii mei.

Mă lăsam sincer mișcată de această scenă duioasă și îi zisei:

— Și acum, că ne cunoaștem gândurile?..

— Acum îți cer voe să-ți sărut picioarele! și cuprinzându-mi-le în brațe îmi săruta încet și voluptos muselina de mătase a ciorrapilor.

Mă simțeam cuprinsă de o senzațiune dulce. Nu mai mă înțelegeam. Începusem oare să împrumut rolului meu și simțirea mea?! Fără ca să mai mă judec, aproape involuntar, îmi dusei mâna și o așezai pe capul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui. Ridică atunci privirea către mine și dintr'un singur gest mă luă de pe scaunul meu și mă ținu în brațe.

In aceiaș clipă am măsurat grozăvia ce comisesem. Cum eram, așa, cu mâna în părul lui, îl simții rar și aspru. Cum îl priveam de aproape, îi vedeam azi întâi, bietul lui chip uzat, cu ochii adânciți în orbite, cu fața supță de muncă, cu obrazul încrețit de ani.

Mă cuprinse nevoia chinuitoare de a mă sustrage acestui contact, de a fugi, de a dispare, de a muri mai bine, decât să mă simt îmbrățișată astfel.

Dar el mă strângea pătimaș și cum mă săruta pe ochi, pe păr, pe buze, parecă mă cuprinse un moment de nebunie în care povestea creată de mine se tălmăcea astfel: că „el" e acela a cărui pasiune mă înghețase până acum și că bărbatul meu e ființa pe care aș dori-o... Simțeam că mă înăbuș, mă înec și, neștiind ce fac, gemui...

Doctorul mă lăsă ușor pe marginea unei canapele. Se aplecă asupră-mi și-mi spuse:

— Ariana, ce pasionată ești!...

Era primul lui diagnostic pus greșit...

Tăcui. Trecusem printr'o spaimă care mă istovise.

Și el urmă din ce în ce mai pasionat:

— Iar eu te voi iubi cu toată căldura

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dragostei mele, te voi săruta pătimaș din frunte și până în vârful picioarelor tale mici...

— Nu! nu! țipai rătăcită, înebunită de spaimă, ca și cum acest lucru îl simțeam deja înfăptuindu-se și voiam să mă opun.

Și dânsul fără ca să mă audă, continuă cu o voce sugrumată:

— Ariana, mâine... da? Voi căuta un colțișor frumos și discret, voi aduce trandafiri mulți, flori multe cu parfumuri tari.

Răspunsei ca într'un vis, abia pricepând:

— Da, mâine, mâine...

— Atunci, vii tu foarte firesc la mine ca și până acum, apoi evadăm către cuibul nostru de dragoste.

Iată ce proecte mi se propuneau!... Le știam inacceptabile și totuș nu le puteam respinge!... Nu mai mă gândeam la ziua de mâine; îmi trebuia o eșire pentru acum și nu o puteam avea decât minținđ înainte.

De aceia mă dusei către dânsul și-i zisei:

— Da, Adrian, să fie frumos acolo unde mă vei duce tu; bănuești înfrigurarea cu care aștept eu acea oră când voi face pentru prima oară darul iubirei mele?

Doctorul mă privi și-mi spuse grav:

— Da!

Sperând că spun ultima minciună îi întinsei mâinile și adăogai repede:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Acum alerg să-mi trăesc orele, visând numai la ziua de mâine, ziua cea mare...

Dar doctorul mă reținu și privindu-mă adânc în ochi, zise:

— Ariana, am mai iubit o singură dată în viața mea. Sunt ani deatunci. Și acum știu că tu ești ultima și cea mai aprigă iubire a mea. Renunț de a bănui ce va fi în urma ei... Mă las purtat de mâinile tale, pe care le sărut acum...

Cu cât aș fi preferat mai bine să-i cad în genuchi, să'l rog să mă ierte de fapta mea! Dar aveam datoria să nu-i spun adevărul. Îl vedeam că suferă și acest lucru mă emoționa într'atât încât îmi veni pe buze ușor și firesc să-i spun:

— Te iubesc, Adrian!

Sunt unele cuvinte pe care de cum le rostim ne dăm imediat seama de efectul ce-au produs.

Văzui că aceste vorbe i-au pricinuit o sfâșietoare durere. Se gândea desigur cât e de fragilă legătura noastră. Și cât de dureroasă e această constatare atunci când simțim că iubirea ne este atât de adâncă încât ne încumetăm a o crede veșnică.

Și apoi, ca și cum își continua gândurile spuse:

— Iar eu sunt pentru tine întâia dragoste ori poate numai întâia ta greșeală!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Își strânse fruntea în mâini și cu o voce ce-și poruncea ție-și spuse:

— Dar nu mă pot lăsa să sufăr în fața ta. Ar fi să te fac să te temi de ce-ai stârnit.

Rămase țintuit locului, trist și palid.

Pătrunsă de adevărul ce-mi spusese, simții că mă gâtue conduita mea mincinoasă.

Șoptii îngrozită, fără să-mi dau seama:

— Vai! ce-am făcut, ce-am făcut!...

Și fără un cuvânt, fără un gest mai mult, am plecat.

Pentru prima oară în viața mea nu am mai dat atenție conveniențelor și aparențelor. Mă închisei în odaia mea și spusei să nu mă turbure nimeni.

Steteam astfel năucă în fața acestei alternative: sau a face gestul generos de a mă oferi când toată ființa mea protesta sau a-i spune adevărul.

Dar amîndouă aceste situații îmi părură la fel de grele. Mă hotărâi să-i scriu fără a ști totuș ce i-aș putea scrie.

Am încercat toate genurile de scrisori: reci, sentimentale, politicoase, pasionate... Vroiam deci să mint mereu? Nu; de aceia când veni a doua zi ora cinci mă găseam abia cu un teanc de hârtii rupte. Luai atunci o ultimă filă pe care așternui aceste rânduri:

„Atât mă simt de vinovată încât abia îndrăsnesc să-ți spun: Iartă-mă. A."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aceste cuvinte tălmăceau adevărata mea stare sufletească şi mă împăca oarecum...

O trimesei. Mi s'a adus plicul iscălit de primire.

Dar... telefonul n'a mai sunat şi nici prin vreun alt mijloc nu s'a mai interesat de mine. Ce-a bănuit, ce-a presupus, ce-a crezut, nu voi şti niciodată.

Cu acest mister se termină romanul nostru.

El s'a curmat brusc ca o povestire pe care o cetim într'o carte cu ultimele foi rupte.

Rămâi să te întrebi: Ce-a mai urmat? Care a fost desnodământul? Şi nu poţi presupune nici un sfârşit.

Totuş voi încerca să-ţi creez eu unul din cele ce urmară:

A doua zi seara veni bărbatul meu, vesel că-mi aduce o veste menită să mă bucure. Inchiriase o vilă frumoasă la Sinaia unde urma să plecăm peste câteva zile. In prezenţa lui, deşi admirabil stăpână pe mine, totuş aveam momente când sufeream cu toate puterile mele. Ceva care ţinea de onestitatea mea se revolta de ceeace comisesem. Faţă de cine eram mai vinovată? Aveam dorinţa să-i chem pe „amândoi", să le explic conduita mea şi să le strig: — Acum, certaţi-mă care puteţi!

Dar o întâmplare ciudată îmi dădu sim-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţul realităţei: Bărbatul meu ca de obicei petrecea răsfoind prin hârtiile mele. Eram şi eu în aceiaş odaie cu el, priveam distrată într'o revistă ilustrată când îl aud exclamând:

— Oh! aceasta se confiscă!

Ingheţai de spaimă neştiind ce a putut găsi.

Cu o voce slabă întrebai:

— Ce anume?

— Găsii pe negândite ceva de preţ. Ariana, dar acest desen îţi dă toată măsura talentului tău.

Era vorba de o schiţă caricatură imaginată de mine că s'ar fi petrecut într'o zi la doctor. El stă în pragul uşei şi e asaltat de toţi clienţii printre care figurez şi eu.

Toţi protestăm, dar „Maria" ne face semn să ne dăm la o parte şi arată către „Domnul Maior" care îşi face loc cu sabia zicând:

— D-lui e dela minister!

Schiţa mea e foarte vioaie, dar totuş nu ştiu cum a putut entuziasma atât pe bărbatul meu, care mă ruga stăruitor să i-o dau pentru a-şi împodobi un colţ din biroul lui. Ce puteam face? I-am răspuns:

— Ţi-o dăruesc cu multă plăcere!...

Şi în gând peste tot sbuciumul căinţei mele aruncai această constatare:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am săvârşit o excrocherie sentimentală şi-atât!

Când m'am întors dela Sinaia la Bucureşti ,mă cuprinse o nespusă dorinţă de a afla veşti despre doctorul meu.

Rugai în acest scop pe vara mea Felicia să treacă pela dânsul sub formă de consultaţie medicală.

I-am explicat vag motivul meu, iar dânsa amatoare de tot ce are măcar aparenţa de excentric primi. Se întoarse cu o amară dezamăgire.

- Doctorul i-a pus numai două trei întrebări, după aceia îi scrise ordonanţa, i-o dădu şi sculându-se în picioare făcu să se înţeleagă că s'a terminat consultaţia.

— E ceva de necrezut, îmi spunea Felicia; e rece ca un gâde. Când mă privea mi-era frică.

— Ştiu! spusei oftând... Mi-adusei aminte de el ca doctor şi ca îndrăgostit. Acelaş om m'a făcut să trec prin atât de variate împresiuni!...

— Ariana, vrei să mai rămâi în Bucureşti?, îmi zise bărbatul meu la sfârşitul lui Septembrie.

— Oh! nu, merg cu tine la vie... Speram să mă reculeg în liniştea de acolo. Dar n'am avut decât o singurătate relativă, căci anul acesta am avut mulţi oaspeţi.

Deşi într'un mediu sgomotos, mie îmi lip-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sea pentru prima oară puterea de a mă abandona cu totul veseliei, căci îmi rătăceşte încă prin suflet o icoană.

Văd adesea, când pendula bate cinci, un om care se odihneşte după ore de muncă aprigă. El priveşte calm în jurul lui şi în acel moment de răgaz simt că-mi aparţine. Mă cheamă atunci lângă el şi pentru toată suferinţa lui, îmi pune o singură întrebare:

— De ce?

Iar eu, cum nu-i pot răspunde, mă las învăluită într'o imprecisă amintire, care mă mişcă, mă mustră, mă satisface...

Ariana

Bucureşti 1920.

Bibl. Univ. Cluj
Nr. A18-1922